

I

(Įstatymo galią turintys teisės aktai)

REGLAMENTAI

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) Nr. 1285/2013

2013 m. gruodžio 11 d.

dėl Europos palydovinės navigacijos sistemų įdiegimo ir eksploatavimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 876/2002 ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 683/2008

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 172 straipsnį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,

pasikonsultavę su Regionų komitetu,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros,

kadangi:

(1) Europos palydovinės navigacijos politikos tikslas – aprūpinti Sąjungą dviem palydovinės navigacijos sistemomis – pagal Galileo programą sukurta sistema ir EGNOS sistema (toliau – sistemos). Šios sistemos kuriamos atitinkamai pagal Galileo ir EGNOS programas. Kiekvienos sistemos infrastruktūrą sudaro palydovai ir antžeminių stočių tinklas;

(2) Galileo programos tikslas – įdiegti ir eksploatuoti pirmąją pasaulinę palydovinės navigacijos ir padėties nustatymo

infrastruktūrą, specialiai suprojektuotą naudoti civiliniais tikslais, kurią gali naudoti įvairūs Europos ir pasaulio vieši ir privatūs subjektai. Pagal Galileo programą sukurta sistema veikia nepriklausomai nuo kitų sistemų, kurios yra ar galėtų būti sukurtos, ir taip prisideda, be kita ko, prie strateginės Sąjungos autonomijos, kaip pabrėžė Europos Parlamentas ir Taryba;

(3) EGNOS programos tikslas – gerinti veikiančių pasaulinės palydovinės navigacijos sistemų (toliau – GNSS, angl. *Global Navigation Satellite Systems*) siunčiamų atvirų signalų ir pagal Galileo programą sukurtos sistemos atviro paslaugos signalų, kai jie pradės veikti, kokybę. Pagal EGNOS programą teikiamos paslaugos turėtų, teikiant tam prioritetą, apimti tas valstybių narių teritorijas, kurios geografiniu požiūriu yra Europoje, šiuo tikslu įskaitant Azorų salas, Kanarų salas ir Madeirą;

(4) Europos Parlamentas, Taryba, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir Regionų komitetas nuolat reišė visapusišką paramą Galileo ir EGNOS programoms;

(5) Galileo ir EGNOS programų plėtojimui šiuo metu gerokai pažengus į priekį ir prasidėjus sistemų eksploatavimo etapui, būtina joms suteikti konkretų teisinį pagrindą, kuriuo remiantis būtų galima tenkinti jų reikmes, visų pirma valdymo ir saugumo reikmes, laikytis patikimo finansų valdymo reikalavimų ir skatinti sistemų naudojimą;

(6) sistemos yra transeuropinių tinklų infrastruktūros, kurios yra naudojamos gerokai platesniu nei valstybių narių nacionalinės sienos mastu. Be to, šių sistemų siūlomos paslaugos padeda plėtoti įvairiausių ekonominę ir socialinę veiklą, įskaitant transeuropinius tinklus transporto, telekomunikacijų ir energetikos infrastruktūrų srityse;

⁽¹⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 179.

- (7) Galileo ir EGNOS programos yra pramonės politikos priemonės ir strategijos „Europa 2020“ dalis, kaip nurodyta 2010 m. lapkričio 17 d. Komisijos komunikate „Integruota globalizacijos eros pramonės politika. Didžiausias dėmesys – konkurencingumui ir tvarumui“. Jos taip pat nurodytos 2011 m. balandžio 4 d. Komisijos komunikate „Piliečiams naudingos Europos Sąjungos kosmoso strategijos rengimas“. Tos programos, kurių bendra vertė siekia maždaug 130 mlrd. EUR laikotarpiu nuo 2014 m. iki 2034 m. yra labai naudingos Sąjungos ekonomikai ir piliečiams;
- (8) vis daugiau ekonomikos sektorių, ypač transporto, telekomunikacijų, žemės ūkio ir energetikos, vis dažniau naudojami palydovinėmis navigacijos sistemomis. Šios sistemos įvairiose srityse, pavyzdžiui, greitosios pagalbos, policijos, krizių ar sienų valdymo, gali būti naudingos ir viešosios valdžios institucijoms. Palydovinių navigacijos sistemų naudojimo plėtojimas duoda labai daug naudos ekonomikai, visuomenei ir aplinkai. Tokia socialinė ir ekonominė nauda gali būti suskirstyta į tris pagrindines kategorijas: tiesioginė nauda, susijusi su kosmoso rinkos augimu, tiesioginė nauda, susijusi su GNSS pagrįstų prietaikų ir paslaugų vartotojų rinkos augimu, ir netiesioginė nauda, susijusi su atsiradusiomis naujomis taikomosiomis programomis kituose sektoriuose ar technologijų perdavimu kitiems sektoriams, dėl kurių kuriamos naujos rinkos galimybės kituose sektoriuose, auga našumas visame pramonės sektoriuje ir užtikrinama nauda visuomenei, nes mažėja tarša ar didėja saugumo ir apsaugos lygiai;
- (9) todėl svarbu, kad Sąjunga remtų sistemomis pagrįstų prietaikų ir paslaugų plėtojimą. Tai leis Sąjungos piliečiams pasinaudoti sistemų privalumais ir užtikrinti, kad būtų išsaugotas visuomenės pasitikėjimas Galileo ir EGNOS programomis. Tinkama priemonė su GNSS pagrįstų prietaikų kūrimu susijusių mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklai finansuoti yra Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (toliau – programa „Horizontas 2020“), sukurta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1291/2013⁽¹⁾. Tačiau labai konkrečiai parengiamoji mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklos dalis turėtų būti finansuojama iš Galileo ir EGNOS programoms pagal šį reglamentą skirtą biudžeto, kai tokia veikla susijusi su pagrindiniais elementais, kaip antai su Galileo sistemomis suderinamais lustų rinkiniais ir imtuvais, kurie palengvina prietaikų plėtojimą įvairiuose ekonomikos sektoriuose. Vis dėlto dėl tokio finansavimo neturėtų kilti rizika pagal programas sukurtų infrastruktūrų įdiegimui ar eksploatavimui;
- (10) kadangi palydovinė navigacija vis plačiau naudojama įvairiose veiklos srityse, nutraukus paslaugų teikimą šiuolaikinė visuomenė ir daug ekonominės veiklos vykdytojų galėtų patirti daug nuostolių. Be to, dėl savo strateginės svarbos palydovinės navigacijos sistemos yra itin pažeidžiamos infrastruktūros, kurias galėtų būti bandoma panaudoti piktavališkai. Šie veiksniai galėtų pakenkti Sąjungos, jos valstybių narių ir piliečių saugumui. Todėl pagal Galileo ir EGNOS programas sukurtų infrastruktūrų projektavimo, plėtojimo, įdiegimo ir eksploatavimo etapais reikėtų atsižvelgti į saugumo reikalavimus laikantis standartinės praktikos;
- (11) Galileo programa sudaryta iš jau baigto nustatymo etapo, plėtojimo ir suderinimo etapo, kuris turėtų baigtis iki 2013 m., įdiegimo etapo, kuris prasidėjo 2008 m. ir turėtų būti baigtas 2020 m., ir eksploatavimo etapo, kuris turėtų laipsniškai prasidėti 2014–2015 m. siekiant, kad sistema visiškai veiktų 2020 m. Pirmieji keturi veikiantys palydovai buvo sukonstruoti ir paleisti plėtojimo ir suderinimo etape, o visa palydovų sistema turėtų būti baigta įdiegimo etapu ir papildoma eksploatavimo etapu. Atitinkamai turėtų būti plėtojama ir eksploatuojama susijusi antžeminė infrastruktūra;
- (12) EGNOS programos eksploatavimo etapas prasidėjo 2009 m. spalio mėn. pradėjus teikti atvirąją paslaugą ir 2011 m. kovo mėn. – žmogaus gyvybės apsaugos paslaugą (angl. *Safety of Life*). Atsižvelgiant į techninius ir finansinius apribojimus ir remiantis tarptautiniais susitarimais, EGNOS sistemos teikiamų paslaugų geografinė aprėptis galėtų būti išplėsta į kitus pasaulio regionus, visų pirma į šalių kandidačių, trečiųjų šalių, kurios yra Bendro Europos dangaus narės, ir Europos kaimynystės politikos šalių teritorijas. Tačiau toks išplėtimas į kitus pasaulio regionus neturėtų būti finansuojamas iš Galileo ir EGNOS programoms pagal Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) Nr. 1311/2013⁽²⁾ skirtų biudžeto asignavimų ir dėl jo neturėtų būti atidedamas šios aprėpties išplėtimas į geografiniu požiūriu Europoje esančias valstybių narių teritorijas;
- (13) pirminis Galileo žmogaus gyvybės apsaugos paslaugos projektas, kaip numatyta Europos Parlamento ir Tarybos

⁽¹⁾ 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1291/2013, kuriuo sukuriama Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) ir panaikinamas Sprendimas Nr. 1982/2006/EB (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 104)

⁽²⁾ 2013 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 1311/2013, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. daugiametė finansinė programa (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 884).

reglamente (EB) Nr. 683/2008 ⁽¹⁾, buvo pertvarkytas, kad būtų užtikrintas jo sąveikumas su kitomis GNSS, veiksmingai reaguojama į žmogaus gyvybės apsaugos paslaugos naudotojų poreikius ir sumažintas reikiamos infrastruktūros sudėtingumas, rizika ir sąnaudos;

- (14) siekiant kuo labiau padidinti susidomėjimą EGNOS žmogaus gyvybės apsaugos paslauga, ji turėtų būti teikiama be tiesioginio naudotojo mokesčių. Kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos sprendime Nr. 1104/2011/ES ⁽²⁾, Galileo paslauga valstybinėms institucijoms (toliau - PVI) taip pat turėtų būti teikiama nemokamai šiems PVI užsakovams: valstybėms narėms, Tarybai, Komisijai, Europos išorės veiksnių tarnybai (toliau - EIVT) ir Sąjungos agentūroms, jei jos yra gavusios atitinkamą leidimą. Mokesčių nebuvimas nereiškia, kad tai paveiks nuostatas dėl kompetentingos PVI institucijos veikimo išlaidų, kaip nustatyta Sprendime Nr. 1104/2011/ES;
- (15) siekiant veiksmingiau panaudoti teikiamas paslaugas, pagal Galileo ir EGNOS programas sukurtos sistemos, tinklai ir paslaugos turėtų būti suderinti bei sąveikūs tarpusavyje ir, kiek tai įmanoma, su kitomis palydovinės navigacijos sistemomis ir su įprastinėmis navigacijos priemonėmis, kai toks suderinamumas ir sąveikumas nustatyti tarptautiniame susitarime nedarant poveikio strateginės autonomijos tikslui;
- (16) kadangi Sąjunga iš esmės užtikrina visą Galileo ir EGNOS programų finansavimą, ji turėtų būti viso materialiojo ir nematerialiojo turto, sukurto ar pertvarkyto vykdant tas programas, savininkė. Siekiant, kad būtų visapusiškai gerbiamos pagrindinės su nuosavybe susijusios teisės, turėtų būti sudaryti tinkami susitarimai su dabartiniais savininkais, visų pirma dėl pagrindinių infrastruktūrų dalių ir jų saugumo. Turėtų būti suprantama, kad nuostatos dėl nematerialiojo turto nuosavybės, įtvirtintos šiame reglamente, neapima teisių į nematerialiųjų turtą, kuris pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus nėra perleidžiamas. Tokia Sąjungos nuosavybė neturėtų daryti poveikio Sąjungos galimybei, laikantis šio reglamento ir kai tai laikoma tikslinga atskirai įvertinus kiekvieną atvejį, suteikti tą turtą trečiosioms šalims arba juo disponuoti. Visų pirma Sąjunga turėtų galėti perleisti ar licencijuoti trečiosioms šalims su pagal Galileo ir EGNOS programas atliekamu darbu susijusias intelektualines nuosavybės teises. Siekiant palengvinti palydovinės navigacijos įsisavinimą

rinkoje, reikia užtikrinti, kad trečiosios šalys galėtų kuo veiksmingiau pasinaudoti visų pirma su Galileo ir EGNOS programomis susijusiomis Sąjungos intelektualinės nuosavybės teisėmis, įskaitant socialiniu ir ekonominiu lygmeniu;

- (17) šio reglamento nuostatos dėl nuosavybės netaikomos ne pagal Galileo ir EGNOS programas sukurtam ar pertvarkytam turtui. Vis dėlto kai kuriais atvejais toks turtas galėtų būti susijęs su programų vykdymo rezultatais. Siekiant skatinti naujų technologijų plėtojimą ne pagal Galileo ir EGNOS programas, Komisija turėtų skatinti trečiąsias šalis atkreipti jų dėmesį į atitinkamą nematerialiųjų turtą ir, kai tai būtų naudinga programoms, vesti derybas dėl tinkamo jo panaudojimo sąlygų;
- (18) Sąjunga turėtų visiškai finansuoti Galileo programos įdiegimo ir eksploatavimo etapus ir EGNOS programos eksploatavimo etapą. Vis dėlto pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 ⁽³⁾ valstybės narės turėtų galėti remdamosi atitinkamais susitarimais skirti Galileo ir EGNOS programoms papildomų lėšų arba įnašus natūra, siekiant finansuoti papildomas programų dalis, susijusias su galimais konkrečiais atitinkamų valstybių narių tikslais. Trečiosios šalys ir tarptautinės organizacijos taip pat turėtų galėti paremti programas;
- (19) siekiant užtikrinti Galileo ir EGNOS programų tęstinumą ir stabilumą ir atsižvelgiant į jų europinį aspektą ir jų teikiamą Europos pridėtinę vertę, finansinio planavimo laikotarpiais reikia pakankamo ir nuoseklaus finansavimo. Taip pat reikia nurodyti sumą, kurios reikia laikotarpiu nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. Galileo programos įdiegimo etapui pabaigti bei Galileo ir EGNOS programų eksploatavimo etapams finansuoti;
- (20) Reglamentu (ES, Euratomas) Nr. 1311/2013 skiriama ne daugiau kaip 7 071,73 mln. EUR dabartinėmis kainomis su Galileo ir EGNOS programomis susijusiems veiksams finansuoti laikotarpiu nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. Siekiant aiškumo ir tam, kad būtų padedama lengviau kontroliuoti sąnaudas, ta bendra suma turėtų būti padalyta į įvairias kategorijas. Vis dėlto, siekiant lankstumo ir sklandaus programų įgyvendinimo, Komisija turėtų galėti perkelti lėšas iš vienos kategorijos į kitą. Programos veikla taip pat turėtų apimti sistemų ir jų veikimo apsaugą, įskaitant palydovų paleidimo metu. Šiuo atžvilgiu dalis išlaidų, skirtų tokią apsaugą užtikrinančioms paslaugoms, galėtų būti finansuojama iš Galileo ir EGNOS programoms skirto biudžeto, jeigu laikantis

⁽¹⁾ 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 683/2008 dėl tolesnio Europos palydovinės navigacijos programų (EGNOS ir Galileo) įgyvendinimo (OL L 196, 2008 7 24, p. 1).

⁽²⁾ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1104/2011/ES dėl Galileo programos pagrindu sukurtos pasaulinės navigacijos palydovų sistemos paslaugos valstybinėms institucijoms priegios tvarkos (OL L 287, 2011 11 4, p. 1).

⁽³⁾ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių (OL L 298, 2012 10 26, p. 1).

griežtos sąnaudų valdymo politikos ir neviršijant didžiausios sumos, nustatytos Reglamente (ES, Euratomas) Nr. 1311/2013, tam dar liktų lėšų. Toks įnašas turėtų būti naudojamas tik duomenims ir paslaugoms teikti, o ne infrastruktūrai pirkti. Šiuo reglamentu siekiant tęsti Galileo ir EGNOS programų įgyvendinimą nustatomas finansinis paketas, kuris per metinę biudžeto tvirtinimo procedūrą Europos Parlamentui ir Tarybai yra svarbiausia orientacinė suma, kaip apibrėžta 2013 m. gruodžio 2 d. Tarpinstitucinio Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos susitarimo dėl biudžetinės drausmės, bendradarbiavimo biudžeto klausimais ir patikimo finansų valdymo ⁽¹⁾ 17 punkte;

- (21) šiame reglamente reikėtų apibrėžti veiklos kryptis, kurioms turi būti skiriami Sąjungos biudžeto asignavimai, skirti Galileo ir EGNOS programoms 2014–2020 m. laikotarpiu. Tokie asignavimai turėtų būti daugiausia skiriami su Galileo programos įdiegimo etapu susijusiai veiklai, įskaitant to etapo valdymo ir stebėsenos veiklai, taip pat veiklai, susijusiai su pagal Galileo programą sukurtos sistemos eksploatavimu, įskaitant išankstinius ar parengiamuosius tos programos eksploatavimo etapo darbus, taip pat veiklai, susijusiai su EGNOS sistemos eksploatavimu. Jie taip pat turėtų būti skiriami tam tikrai kitai veiklai finansuoti, kad būtų valdomi Galileo ir EGNOS programų tikslai ir jų siekiama, visų pirma pagrindinių elementų moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai paramai, kaip antai su Galileo sistemomis suderinamiems lustų rinkiniams ir imtuvams, įskaitant atitinkamus padėties nustatymo ir vientisumo stebėjimo programinės įrangos modulius. Tie elementai sudaro infrastruktūrų siūlomų paslaugų ir vartotojams skirtų prietaikų sąsajas ir palengvina prietaikų kūrimą įvairiuose ekonomikos sektoriuose. Jų plėtojimas labai prisideda prie kuo didesnės socialinės ir ekonominės naudos užtikrinimo, nes sudaro palankesnes sąlygas siūlomų paslaugų įsisavinimui rinkoje. Komisija turėtų kiekvienais metais Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti vykdomos išlaidų valdymo strategijos ataskaitą;
- (22) svarbu pažymėti, kad į planuojamas 2014–2020 m. laikotarpio sistemų investicijų ir eksploatavimo sąnaudas nėra įtraukti jokie nenumatyti finansiniai išpareigojimai, kuriuos Sąjunga gali privalėti prisiimti, visų pirma išpareigojimai, susiję su atsakomybe, kylančia dėl paslaugų teikimo arba sistemų priklausymo Sąjungai, ypač bet kokio sistemų veikimo sutrikimo atveju. Komisija tų išpareigojimų atžvilgiu atlieka specifinę analizę;
- (23) taip pat reikėtų pabrėžti, kad šiame reglamente numatyti biudžeto išteklių nedengia programai „Horizontas 2020“ skirtomis lėšomis finansuotų darbų, pvz., susijusių su sistema sukurtų prietaikų plėtra. Tokie darbai padės

veiksmingiau panaudoti pagal Galileo ir EGNOS programas teikiamas paslaugas, užtikrinti didelę Sąjungos investicijų grąžą, kuri duos socialinės ir ekonominės naudos, ir padidinti praktines Sąjungos verslo subjektų žinias apie palydovinės navigacijos technologiją. Komisija turėtų užtikrinti skirtingiems programų aspektams skirtų finansavimo šaltinių skaidrumą ir aiškumą;

- (24) be to, pajamas iš sistemų, visų pirma gautas už komercinės paslaugos teikimą pasinaudojant pagal Galileo programą sukurta sistema, turėtų gauti Sąjunga, kad būtų iš dalies užtikrintas ankstesnių jos investicijų kompensavimas, ir tos pajamos turėtų būti naudojamos Galileo ir EGNOS programų tikslams paremti. Pajamų paskirstymo sistema taip pat galėtų būti nustatyta sutartyse, sudarytose su privataus sektoriaus subjektais;
- (25) siekiant išvengti didesnių nei numatyta sąnaudų ir vėlavimo, kurie pakenkė Galileo ir EGNOS programų įgyvendinimui praityje, būtina dėti daugiau pastangų papildomų sąnaudų ir (arba) vėlavimo rizikai valdyti, kaip reikalavo Europos Parlamentas 2011 m. birželio 8 d. rezoliucijoje dėl Europos palydovinės navigacijos programų laikotarpio vidurio peržiūros: įgyvendinimo vertinimas, būsimi iššūkiai ir finansavimo perspektyvos ⁽²⁾ ir Taryba 2011 m. kovo 31 d. išvadose, bei kaip nurodyta 2011 m. birželio 29 d. Komisijos komunikate „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“;
- (26) kad Galileo ir EGNOS programų viešasis valdymas būtų patikimas reikia, pirma, griežtai atskirti Komisijos, Europos GNSS agentūros ir Europos kosmoso agentūros (toliau – EKA) atsakomybės sritis ir užduotis ir, antra, laipsniškai pritaikyti valdymą sistemų eksploatavimo reikmėms;
- (27) kadangi Komisija atstovauja Sąjungai, kuri iš esmės vienintelė finansuoja Galileo ir EGNOS programas ir yra sistemų savininkė, Komisija turėtų būti atsakinga už tų programų įgyvendinimą ir užtikrinti jų bendrą priežiūrą. Ji turėtų valdyti pagal šį reglamentą programoms skirtas lėšas ir užtikrinti, kad visi su programomis susiję veiksmai būtų įgyvendinti, o Europos GNSS agentūros ir EKA atsakomybės sritys ir užduotys būtų aiškiai atskirtos. Šiuo tikslu be bendrosios atsakomybės užduočių ir kitų šiuo reglamentu jai pavestų užduočių reikėtų Komisijai paskirti konkrečias užduotis. Siekdama optimaliau panaudoti skirtingų suinteresuotųjų subjektų išteklius ir žinias,

⁽¹⁾ OL C 420 20.12.2013, p. 1

⁽²⁾ OL C 380 E, 2012 12 11, p. 84.

Komisija, laikydama Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012, įgaliojimų delegavimo susitarimais turėtų galėti deleguoti tam tikras užduotis;

(28) atsižvelgiant į Galileo ir EGNOS programų sistemų antžeminės infrastruktūros svarbą ir šios infrastruktūros poveikį sistemų saugumui, infrastruktūros vietos nustatymas turėtų būti viena iš konkrečių užduočių, kurios priskiriamos Komisijai. Sistemų antžeminės infrastruktūros įdiegimas turėtų toliau vykti laikantis atviro ir skaidraus proceso. Tokios infrastruktūros vieta turėtų būti nustatoma atsižvelgiant į geografinius ir techninius apribojimus, susijusius su optimaliu antžeminės infrastruktūros geografiniu paskirstymu ir tuo, kad galbūt jau esama įrengimų bei įrangos, kurie yra tinkami atitinkamoms užduotims vykdyti, taip pat užtikrinant, kad tenkinami su kiekviena antžeminės stotimi susiję saugumo poreikiai ir įvykdomi nacionaliniai kiekvienos valstybės narės saugumo reikalavimai;

(29) Europos GNSS agentūra buvo įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 912/2010 ⁽¹⁾, kad būtų pasiekti Galileo ir EGNOS programų tikslai ir atliktos tam tikros su tų programų pažanga susijusios užduotys. Ji yra Sąjungos agentūra, kuri priskiriama Reglamente (ES, Euratomas) Nr. 1605/2012 apibrėžtoms įstaigoms ir kuriai taikomi Sąjungos agentūroms nustatyti reikalavimai. Jai turėtų būti pavestos tam tikros užduotys, susijusios su programų saugumu ir su galimu jos paskyrimu kompetentinga PVI institucija. Ji taip pat turėtų prisidėti prie sistemų naudojimo sklaidos ir pardavimo, be kita ko, užmegzdama ryšius su pagal Galileo ir EGNOS programas teikiamų paslaugų naudotojais ir potencialiais naudotojais, ir ji turėtų rinkti informaciją apie jų poreikius ir palydovinės navigacijos rinkos raidą. Be to, ji turėtų atlikti užduotis, kurias Komisija jai patiki vienu ar keliais įgaliojimų delegavimo susitarimais, į kuriuos būtų įtrauktos kitos konkrečios su programomis susijusios įvairios užduotys, visų pirma su sistemų eksploatavimo etapais, įskaitant programų operacinį valdymą, prietaikų bei paslaugų sklaidą palydovinės navigacijos rinkoje ir pagrindinių elementų, susijusių su programomis, kūrimo sklaidą susijusias užduotis. Kad Sąjungai atstovaujanti Komisija galėtų visapusiškai naudotis kontrolės įgaliojimais, į tuos įgaliojimų delegavimo susitarimus turėtų būti įtrauktos bendrosios Europos GNSS agentūrai patikėtų lėšų administravimo sąlygos.

Siekiant užtikrinti Galileo ir EGNOS programų tęstinumą, atsakomybės už užduotis, susijusias su operaciniu tų programų valdymu ir jų eksploatavimu, perdavimas Europos GNSS agentūrai turėtų būti laipsniškas ir vykdomas tik sėkmingai atlikus tinkamą darbų

perdavimo peržiūrą ir tik tuo atveju, jei Europos GNSS agentūra yra pasirengusi prisiimti tokias užduotis. EGNOS programos atveju šis darbų perdavimas turėtų vykti 2014 m. sausio 1 d., o Galileo programos atveju – 2016 m.;

(30) dėl Galileo programos įdiegimo etapo Sąjunga turėtų sudaryti įgaliojimų delegavimo susitarimą, kuriame EKA nustatytų EKA užduotis tuo etapu. Sąjungai atstovaujanti Komisija turėtų dėti visas pastangas, kad tas įgaliojimų delegavimo susitarimas būtų sudarytas per šešis mėnesius nuo šio reglamento taikymo pradžios dienos. Kad Komisija galėtų visapusiškai naudotis kontrolės įgaliojimais, į įgaliojimų delegavimo susitarimą turėtų būti įtrauktos bendrosios EKA patikėtų lėšų administravimo sąlygos. Veiklos, kurią finansuoja vienintelė Sąjunga, atžvilgiu tokios sąlygos turėtų užtikrinti atitinkamą kontrolės lygį, panašų į kontrolės lygį, kurio būtų reikalaujama, jei EKA būtų Sąjungos agentūra;

(31) dėl Galileo ir EGNOS programų eksploatavimo etapo Europos GNSS agentūra turėtų su EKA sudaryti darbinus susitarimus, kuriuose būtų nustatytos EKA užduotys kuriant ateities kartos sistemas ir teikiant techninę paramą naudojant esamą sistemų kartą. Tie susitarimai turėtų būti suderinami su Reglamentu (ES, Euratomas) Nr. 966/2012. Jie neturėtų apimti EKA vaidmens, susijusio su veikla mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros srityje, taip pat su ankstyvaisiais infrastruktūrų, sukurtų pagal Galileo ir EGNOS programas, raidos ir mokslinių tyrimų veiklos etapais. Tokia veikla turėtų būti finansuojama ne iš programoms skirtu biudžetu, o iš programai „Horizontas 2020“ skirtų lėšų;

(32) atsakomybė už Galileo ir EGNOS programų pažangą apima visų pirma atsakomybę už jų saugumą bei atsakomybę už sistemų ir jų eksploatavimo saugumą. Komisija už saugumą yra atsakinga net jei tam tikros su saugumu susijusios užduotys yra pavestos Europos GNSS agentūrai, išskyrus atvejį, kai taikomi Tarybos bendrieji veiksmai 2004/552/BUSP ⁽²⁾, kuriuos reikia persvarstyti, kad būtų atsižvelgta į Galileo ir EGNOS programų pokyčius, jų valdymą ir dėl Lisabonos sutarties atliktus Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pakeitimus. Komisijai pavesta nustatyti priemones, skirtas užtikrinti tinkamą skirtingų už saugumą atsakingų subjektų veiklos koordinavimą;

(33) taikant šį reglamentą, su saugumu susijusiais klausimais Komisija turėtų konsultuotis su atitinkamais valstybių narių saugumo ekspertais;

⁽¹⁾ 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 912/2010, kuriuo įsteigiama Europos GNSS agentūra, panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1321/2004 dėl Europos palydovinės radijo navigacijos programų valdymo struktūrų sukūrimo ir iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 683/2008 (OL L 276, 2010 10 20, p. 11).

⁽²⁾ 2004 m. liepos 12 d. Tarybos bendrieji veiksmai 2004/552/BUSP dėl Europos palydovinės radijo navigacinės sistemos, turinčios įtakos Europos Sąjungos saugumui, veikimo aspektų (OL L 246, 2004 7 20, p. 30).

- (34) atsižvelgiant į specifinę EIVT patirtį ir jos nuolatinį bendradarbiavimą su trečiųjų šalių ir tarptautinių organizacijų administracijomis, ji yra tinkama padėti Komisijai vykdyti tam tikras su sistemų bei Galileo ir EGNOS programų saugumu susijusias užduotis išorės santykių srityje pagal Tarybos sprendimą 2010/427/ES ⁽¹⁾. Komisija turėtų užtikrinti, kad EIVT visapusiškai dalyvautų jos veikloje įgyvendinant išorės santykių srčiai priskiriamas su saugumu susijusias užduotis. Tuo tikslu EIVT turėtų būti teikiama visa reikalinga techninė pagalba;
- (35) siekiant užtikrinti saugų keitimąsi informacija pagal šio reglamento taikymo sritį, atitinkamuose saugumo nuostatuose turėtų būti užtikrintas toks ES išlaptintos informacijos apsaugos lygis, kuris yra lygiavertis apsaugos lygiui, numatytam saugumo taisyklėse, nustatytose Komisijos sprendimo 2001/844/EB, EAPB, Euratomas ⁽²⁾ priede ir Tarybos saugumo taisyklėse, nustatytose Tarybos sprendimo 2013/488/ES ⁽³⁾ prieduose. Kiekviena valstybė narė turėtų užtikrinti, kad jos nacionaliniai saugumo nuostatai būtų taikomi visiems jos teritorijoje gyvenantiems fiziniams asmenims ir visiems jos teritorijoje įsisteigusiems juridiniams asmenims, kurie tvarko su Galileo ir EGNOS programomis susijusią ES išlaptintą informaciją. EKA saugumo nuostatai ir 2011 m. birželio 15 d. Vyriausiojo įgaliojimo užsienio reikalams ir saugumo politikai sprendimas ⁽⁴⁾ turėtų būti laikomi lygiavertiais saugumo taisyklėms, nustatytoms Sprendimo 2001/844/EB, EAPB, Euratomas priede ir saugumo taisyklėms nustatytoms Tarybos sprendimo 2013/488/ES prieduose;
- (36) šiuo reglamentu nedaromas poveikis esamoms ir būsimoms taisyklėms dėl teisės susipažinti su dokumentais, priimtomis pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 15 straipsnio 3 dalį. Be to, šis reglamentas neturėtų būti suprantamas kaip nustatantis valstybėms narėms pareigą nesilaikyti savo konstitucinių reikalavimų dėl teisės susipažinti su dokumentais;
- (37) siekiant paskirstyti Galileo ir EGNOS programoms skirtas Sąjungos lėšas, kurių viršutinės ribos Komisija neturėtų viršyti, turėtų būti taikomos veiksmingos viešųjų pirkimų procedūros ir, visų pirma derantis dėl sutarčių turėtų būti užtikrintas optimalus išteklių naudojimas, geros kokybės paslaugos, nenutrūkstamas programų tęstinumas, tinkamas rizikos valdymas ir nustatyto tvarkaraščio laikymasis. Atitinkama perkančioji organizacija turėtų stengtis laikytis tų reikalavimų;
- (38) kadangi Galileo ir EGNOS programos iš esmės finansuos Sąjunga, pagal tas programas vykdomi viešieji pirkimai turėtų atitikti Sąjungos viešųjų pirkimų taisykles, o jų svarbiausias tikslas visų pirma turėtų būti užtikrinti optimalų išteklių panaudojimą, kontroliuoti sąnaudas, mažinti riziką, gerinti veiksmingumą ir mažinti priklausomybę nuo vieno tiekėjo. Reikėtų užtikrinti atvirą ir sąžiningą konkurenciją visoje tiekimo grandinėje siekiant lygiavertes galimybes visų pirma naujiems rinkos dalyviams bei mažosioms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVI) dalyvauti visuose pramonės lygmenyse. Turėtų būti vengiama galimo vieno tiekėjo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir ilgalaikės priklausomybės nuo vieno tiekėjo. Siekiant sumažinti su programomis susijusią riziką, išvengti priklausomybės nuo vieno tiekėjo ir užtikrinti geresnę bendrą programų ir jų sąnaudų bei tvarkaraščio laikymosi kontrolę, prireikus turėtų būti naudojami keli tiekimo šaltiniai. Be to, turėtų būti išsaugota ir skatinama Europos pramonės raida visose su palydovine navigacija susijusiose srityse, laikantis tarptautinių susitarimų, kurių šalimi yra Sąjunga. Kiek įmanoma, turėtų būti mažinama prasto sutarties vykdymo arba nevykdymo rizika. Tuo tikslu rangovai turėtų įrodyti sutarties vykdymo tvarumą priimtų įsipareigojimų ir sutarties trukmės atžvilgiu. Todėl perkančiosios organizacijos prireikus turėtų nustatyti reikalavimus dėl tiekimo ir paslaugų teikimo patikimumo.
- Be to, neskelbtino pobūdžio prekių ir paslaugų pirkimo atveju perkančiosios organizacijos gali nustatyti specialius reikalavimus tokiam pirkimui, visų pirma siekdamas užtikrinti informacijos saugumą. Sąjungos pramonei turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti ne Sąjungos šaltiniais, jeigu įrodoma, kad jų siūlomi tam tikri komponentai ir paslaugos yra gerokai kokybiškesni ir ekonomiškėsi; tokiu atveju vis dėlto atsižvelgiama į programų strateginį pobūdį ir Sąjungos saugumo bei eksporto kontrolės reikalavimus. Turėtų būti pasinaudota viešojo sektoriaus investicijomis, pramonės patirtimi ir žiniomis, įskaitant tas, kurios įgytos programų sukūrimo, plėtojimo ir suderinimo etapais, užtikrinant, kad nebūtų pažeistos taisyklės dėl konkursų tvarkos;
- (39) siekiant geriau įvertinti bendras produkto, paslaugos arba darbo, dėl kurio rengiamas konkursas, sąnaudas, įskaitant jo ilgalaikes veiklos sąnaudas, kai tinkama, viešojo pirkimo procedūros metu reikėtų atsižvelgti į bendras

⁽¹⁾ 2010 m. liepos 26 d. Tarybos sprendimas 2010/427/ES, kuriuo nustatoma Europos išorės veiksmų tarnybos struktūra ir veikimas (OL L 201, 2010 8 3, p. 30).

⁽²⁾ 2001 m. lapkričio 29 d. Komisijos sprendimas 2001/844/EB, EAPB, Euratomas, iš dalies keičiantis jos darbo tvarkos taisykles (OL L 317, 2001 12 3, p. 1).

⁽³⁾ 2013 m. rugsėjo 23 d. Tarybos sprendimas 2013/488/ES dėl ES išlaptintos informacijos apsaugai užtikrinti skirtų saugumo taisyklių (OL L 274, 2013 10 15, p. 1).

⁽⁴⁾ OL C 304, 2011 10 15, p. 7.

sąnaudas per naudingą produkto, paslaugos arba darbo, dėl kurio rengiamas konkursas, gyvavimo ciklą, taikant ekonominio efektyvumo metodą, pavyzdžiui, gyvavimo ciklo sąnaudų apskaičiavimą, vykdant viešąjį pirkimą, grindžiamą ekonomiškai naudingiausio konkurso sutarties skyrimo kriterijumi. Tuo tikslu perkančioji organizacija turėtų užtikrinti, kad metodika, kurią taikant ketinama apskaičiuoti produkto, paslaugos ar darbo naudingo gyvavimo ciklo sąnaudas, būtų aiškiai paminėta sutarties dokumentuose arba skelbime apie pirkimą ir kad ji sudarytų galimybę patikrinti, ar konkurso dalyvių pateikta informacija yra tiksli;

- (40) palydovinė navigacija yra sudėtinga ir nuolat besikeičianti technologija. Dėl to pagal Galileo ir EGNOS programas vykdant viešųjų pirkimų sutartis kyla netikrumų ir rizikos, nes tokios sutartys gali būti susijusios su ilgalaikiais išpareigojimais dėl įrangos arba paslaugų. Tos būdingos savybės reikalauja nustatyti specialias priemones, kurios būtų taikomos kartu su Reglamente (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 nustatytais taisyklėmis. Todėl perkančioji organizacija turėtų galėti užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas, kai viena ar daugiau bendrovių prieš skelbiant konkursą jau turi konfidencialios informacijos apie su konkursu susijusią veiklą. Ji taip pat turėtų galėti sudaryti sąlyginę dalinę sutartį, laikantis tam tikrų sąlygų padaryti sutarties vykdymo pakeitimą arba net nustatyti mažiausią subrangos lygį. Galiausiai, dėl Galileo ir EGNOS programoms būdingų su technologijomis susijusių netikrumų, viešųjų pirkimų kainos ne visada gali būti tiksliai nustatytos, todėl pageidautina sutartis sudaryti specialia forma, kai nenurodama konkreti ir galutinė kaina, bet įtraukiamos Sąjungos finansinių interesų apsaugos sąlygos;
- (41) reikėtų pažymėti, kad pagal Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 4 straipsnio 3 dalį, valstybės narės turėtų nesiiinti priemonių, kurios galėtų pakenkti Galileo ir EGNOS programoms arba paslaugoms. Taip pat reikėtų patikslinti, kad atitinkamos valstybės narės turėtų imtis visų būtinų priemonių, kad užtikrintų jų teritorijose esančių antžeminių stočių apsaugą. Be to, valstybės narės ir Komisija turėtų dirbti kartu ir bendradarbiauti su atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis ir reguliavimo institucijomis, kad užtikrintų galimybes saugiai naudotis radijo spektru, kurio reikia pagal Galileo programą sukurtai sistemai, siekiant, kad būtų iki galo išplėtos ir įdiegtos ta sistema pagrįstos prietaikos laikantis Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo Nr. 243/2012/ES ⁽¹⁾;
- (42) kadangi sistemos yra pasaulinio masto, labai svarbu, kad Sąjunga sudarytų susitarimus dėl Galileo ir EGNOS
- (43) reikėtų patvirtinti, kad Komisija, atlikdama kai kurias nereguliuojamojo pobūdžio užduotis, prireikus ir jei būtina gali prašyti tam tikrų nepriklausomų šalių techninės pagalbos. Kiti Galileo ir EGNOS programų viešajame valdyme dalyvaujantys subjektai taip pat gali pasinaudoti ta pačia technine pagalba vykdydami jiems pagal šį reglamentą patikėtas užduotis;
- (44) Sąjunga grindžiama pagarbos pagrindinėms teisėms principu ir visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniuose aiškiai pripažįstama pagrindinė teisė į privatumą ir asmens duomenų apsaugą. Vykdamas Galileo ir EGNOS programas reikėtų užtikrinti asmens duomenų ir privataus gyvenimo apsaugą;
- (45) Sąjungos finansiniai interesai turėtų būti saugomi proporcingomis priemonėmis per visą išlaidų ciklą, įskaitant pažeidimų prevenciją, nustatymą ir tyrimą, prarastų, neteisingai išmokėtų ar netinkamai panaudotų lėšų susigrąžinimą ir atitinkamais atvejais administracines bei finansines sankcijas pagal Reglamentą (ES, Euratomas) Nr. 966/2012;
- (46) būtina užtikrinti, kad Europos Parlamentas ir Taryba būtų reguliariai informuojami apie Galileo ir EGNOS programų vykdymą, ypač apie rizikos valdymą, sąnaudas, vykdymo terminus ir veiklos rezultatus. Be to, Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija rengs susitikimus Galileo tarpinstitucinėje grupėje pagal Bendrą deklaraciją dėl Galileo tarpinstitucinės grupės, skelbiamą kartu su šiuo reglamentu;
- (47) Komisija, remdamasi sutartais rodikliais, turėtų įvertinti priemonių, kurių imtasi Galileo ir EGNOS programų tikslams pasiekti, našumą ir veiksmingumą;

⁽¹⁾ 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 243/2012/ES, kuriuo nustatoma daugiametė radijo spektro politikos programa (OL L 81, 2012 3 21, p. 7).

- (48) siekiant užtikrinti sistemų bei jų veikimo saugumą, pagal SESV 290 straipsnį Komisijai turėtų būti deleguoti įgaliojimai priimti aktus dėl aukšto lygio tikslų, būtinų sistemų saugumui ir jų veikimui užtikrinti. Ypač svarbu, kad atlikdama parengiamąjį darbą Komisija tinkamai konsultuotųsi, taip pat ir su ekspertais. Atlikdama su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą ir rengdama jų tekstus Komisija turėtų užtikrinti, kad atitinkami dokumentai būtų vienu metu, laiku ir tinkamai perduodami Europos Parlamentui ir Tarybai;
- (49) siekiant užtikrinti vienodas šio reglamento įgyvendinimo sąlygas, Komisijai turėtų būti suteikti įgyvendinimo įgaliojimai. Tais įgaliojimais turėtų būti naudojamos laikantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 182/2011 ⁽¹⁾;
- (50) siekiant užtikrinti patikimą viešąjį valdymą, turi būti užtikrintas vientisas Galileo ir EGNOS programų valdymas, greitesnis sprendimų priėmimas ir vienodos galimybės gauti informaciją, todėl Europos GNSS agentūros ir EKA atstovai stebėtojų teisėmis turėtų galėti dalyvauti Europos GNSS programų komiteto (toliau – komitetas), įsteigto padėti Komisijai, veikloje. Dėl tų pačių priežasčių su Sąjunga tarptautinių susitarimų sudariusių trečiųjų šalių ir tarptautinių organizacijų atstovai turėtų galėti dalyvauti komiteto veikloje, taikant saugumo apribojimus ir laikantis tokia susitarime nustatytų sąlygų. Šie Europos GNSS agentūros, EKA, trečiųjų šalių ir tarptautinių organizacijų atstovai neturi teisės dalyvauti komiteto balsavimo procedūroje;
- (51) kadangi šio reglamento tikslo, t. y. įdiegti ir eksploatuoti palydovinės navigacijos sistemas, valstybės narės negali deramai pasiekti, nes tam reikia daugiau finansinių ir techninių pajėgumų, nei jų gali skirti atskira valstybė narė, ir kadangi dėl jo masto ir poveikio to tikslo būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi ES sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo reglamentu neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti;
- (52) Tarybos reglamentu (EB) Nr. 876/2002 ⁽²⁾ įsteigta bendra įmonė Galileo nutraukė savo veiklą 2006 m. gruodžio 31 d. Todėl Reglamentas (EB) Nr. 876/2002 turėtų būti panaikintas;

- (53) atsižvelgiant į būtinybę įvertinti Galileo ir EGNOS programas, į reikalingų Reglamento (EB) Nr. 683/2008 pakeitimų apimtį ir siekiant aiškumo bei teisinio tikrumo, Reglamentas (EB) Nr. 683/2008 turėtų būti panaikintas,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis

Dalykas

Šiuo reglamentu nustatomos pagal Europos palydovinės navigacijos programas sukurtų sistemų įdiegimo ir eksploatavimo taisyklės, visų pirma jų valdymo ir Sąjungos finansinio įnašo taisyklės.

2 straipsnis

Europos palydovinės navigacijos sistemos ir programos

1. Europos palydovinės navigacijos programos Galileo ir EGNOS apima visą veiklą, susijusią su Europos palydovinės navigacijos sistemų, t. y. pagal Galileo programą sukurtos sistemos ir EGNOS sistemos, sukūrimu, plėtojimu, suderinimu, įrengimu, eksploatavimu, atnaujinimu, tobulinimu ir jų saugumo bei sąveikumo užtikrinimu.

Tomis programomis taip pat siekiama užtikrinti kuo didesnę Europos palydovinės navigacijos sistemų socialinę ir ekonominę naudą, visų pirma skatinant tų sistemų naudojimą ir jomis pagrįstų prietaikų ir paslaugų plėtojimą.

2. Pagal Galileo programą sukurta sistema – civilių administruojama civilinė sistema ir autonominė pasaulinės palydovinės navigacijos sistemos (toliau – GNSS) infrastruktūra, sudaryta iš palydovų sistemos ir pasaulinio antžeminių stočių tinklo.

3. Sistema EGNOS – regioninės palydovinės navigacijos sistemos infrastruktūra, kuri stebi ir ištaiso atvirus signalus, kuriuos skleidžia veikiančios pasaulinės palydovinės navigacijos sistemos, ir atvirosios paslaugos signalus, kurie bus skleidžiami iš pagal Galileo programą sukurtos sistemos, kai jie pradės veikti. Ji sudaryta iš antžeminių stočių ir kelių siųstuvų, įrengtų geostacionariuosiuose palydovuose.

⁽¹⁾ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai (OL L 55, 2011 2 28, p. 13).

⁽²⁾ 2002 m. gegužės 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 876/2002 dėl bendros įmonės Galileo įsteigimo (OL L 138, 2002 5 28, p. 1).

4. Konkretūs Galileo programos tikslai – užtikrinti, kad pagal šią programą sukurtos sistemos skleidžiamus signalus būtų įmanoma panaudoti šioms funkcijoms:

- a) teikti atvirąją paslaugą, kuri vartotojui yra nemokama ir kuria teikiama padėties nustatymo ir sinchronizacijos informacija, daugiausia skirta masinio naudojimo palydovinės navigacijos prietaikoms;
- b) prisidėti, panaudojant Galileo programos atvirosios paslaugos signalus ir (arba) bendradarbiaujant su kitomis palydovinės navigacijos sistemomis, prie vientisumo stebėjimo paslaugų, skirtų žmogaus gyvybės apsaugos prietaikų naudotojams, laikantis tarptautinių standartų;
- c) teikti komercinę paslaugą profesinėms ar komercinėms reikmėms skirtoms prietaikoms kurti, nes ji, palyginti su atvirąja paslauga, yra veiksmingesnė ir teikia didesnės papildomos naudos duodančių duomenų;
- d) teikti paslaugą valstybinėms institucijoms (toliau - PVI), skirtą tik valdžios institucijų įgaliotiems vartotojams, naudojamiems neskelbtino pobūdžio prietaikams, kurioms būtina užtikrinti aukšto lygio paslaugos tęstinumą; ši paslauga teikiama nemokamai valstybėms narėms, Tarybai, Komisijai, EIVT ir tam tikrais atvejais tinkamai įgaliotoms Sąjungos agentūroms; teikiant šią paslaugą naudojami labai stiprūs koduoti signalai. Klausimas, ar taikyti mokestį kitiems PVI užsakovams, nurodytiems Sprendimo Nr. 1104/2011/ES 2 straipsnyje, sprendžiamas kiekvienu atveju atskirai ir atitinkamos nuostatos nurodomos pagal to sprendimo 3 straipsnio 5 dalį sudarytuose susitarimuose;
- e) prisidėti prie sistemos COSPAS-SARSAT paieškos ir gelbėjimo paslaugos (toliau – SAR), nustatant nelaimės signalus, siunčiamus iš avarinių švyturių, ir persiunčiant jiems transliuojamus signalus.

5. Konkretūs EGNOS programos tikslai - užtikrinti, kad EGNOS sistemos skleidžiamus signalus būtų įmanoma panaudoti šioms funkcijoms:

- a) teikti atvirąją paslaugą, kuri vartotojui yra nemokama ir kuria teikiama padėties nustatymo ir sinchronizacijos informacija, daugiausia skirta masinio naudojimo palydovinės navigacijos prietaikoms toje zonoje, kurioje veikia EGNOS sistema;
- b) teikti komercinio pobūdžio duomenų perdavimo paslaugą, t. y. EGNOS *Data Access Service* (EDAS), skirtą skatinti kurti profesinėms ar komercinėms reikmėms skirtas prietaikas, nes ji, palyginti su atvirąja paslauga, yra veiksmingesnė ir teikia didesnės papildomos naudos duodančių duomenų;

- c) teikti žmogaus gyvybės apsaugos paslaugą (angl. *SoL*), skirtą vartotojams, kuriems saugumas yra ypač svarbus; ši paslauga, kuriai netaikomi tiesioginio naudotojo mokesčiai, visų pirma atitinka tam tikruose sektoriuose nustatytus tęstinumo, prieinamumo ir tikslumo reikalavimus ir turi patikimumo funkciją, leidžiančią veikimo zonoje išpėti vartotojus apie bet kokio pobūdžio triktį arba apie signalus „viršijamas leidžiamas nuokrypis“ sistemose, pagerintose naudojant EGNOS sistemą.

Prioritetas teikiamas tų funkcijų vykdymui valstybių narių teritorijose, kurios geografiniu požiūriu yra Europoje.

EGNOS sistemos geografinė aprėptis gali būti išplėsta taip, kad apimtų kitus pasaulio regionus, ypač šalių kandidačių, trečiųjų šalių, esančių asocijuotomis Bendro Europos Dangaus narėmis, ir Europos kaimynystės politikos šalių teritorijas, jei tai techniškai įmanoma, ir remiantis tarptautiniais susitarimais. Tokio išplėtimo išlaidos, įskaitant susijusias eksploataavimo išlaidas, nedengiamos iš 9 straipsnyje nurodytų išteklių. Dėl tokio išplėtimo neturi vėluoti EGNOS sistemos geografinės aprėpties išplėtimas per visas valstybių narių teritorijas, kurios geografiniu požiūriu yra Europoje.

3 straipsnis

Galileo programos etapai

Galileo programą sudaro šie etapai:

- a) 2001 m. pasibaigęs sukūrimo etapas, kurio metu buvo nustatyta sistemos struktūra ir apibrėžtos jos sudėtinės dalys;
- b) plėtojimo ir suderinimo etapas, kurį planuojama užbaigti ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 31 d. ir kuris apima pirmųjų palydovų konstravimą ir paleidimą, pirmosios antžeminės infrastruktūros įrengimą ir visus darbus bei operacijas, būtinus sistemai orbitoje suderinti;
- c) įdiegimo etapas, kurį siekiama užbaigti ne vėliau kaip 2020 m. gruodžio 31 d. ir kuris apima:
  - i) visos kosmoso infrastruktūros, ypač visų palydovų, kurie reikalingi 2 straipsnio 4 dalyje nurodytiems konkreitiems tikslams pasiekti, ir reikiamų atsarginių palydovų statymą, įrengimą ir apsaugą, taip pat susijusią plėtojimo techninę priežiūrą ir veiklą;
  - ii) visos antžeminės infrastruktūros, ypač infrastruktūros, kuri reikalinga palydovams valdyti ir palydovinės radijo navigacinės sistemos duomenims tvarkyti, paslaugų centrų ir kitų antžeminių centrų, statymą, įrengimą ir apsaugą, taip pat susijusią plėtojimo techninę priežiūrą ir veiklą;

- iii) pasirengimą eksploataavimo etapui, įskaitant parengiamąją veiklą, susijusią su 2 straipsnio 4 dalyje nurodytų paslaugų teikimu;
- d) eksploataavimo etapas, kuris apima:
  - i) kosmoso infrastruktūros valdymą, priežiūrą, nuolatinį tobulinimą, plėtojamą ir apsaugą, įskaitant papildymo ir nusidėvėjimo valdymą;
  - ii) antžeminės infrastruktūros, visų pirma paslaugų centrų ir kitų antžeminių centrų, tinklų ir vietų, valdymą, priežiūrą, nuolatinį tobulinimą, raidą ir apsaugą, įskaitant papildymo ir nusidėvėjimo valdymą;
  - iii) sistemos būsimų kartų ir 2 straipsnio 4 dalyje nurodytų paslaugų plėtojamą;
  - iv) su programa susijusias sertifikavimo ir standartizavimo operacijas;
  - v) 2 straipsnio 4 dalyje nurodytų paslaugų teikimą ir pardavimą;
  - vi) bendradarbiavimą su kitomis GNSS; ir
  - vii) visus kitus sistemai plėtoti ir programos sklandžiam veikimui užtikrinti reikalingus veiksmus.

Eksploataavimo etapas laipsniškai pradedamas 2014–2015 m., pradėjus teikti pirmines paslaugas atvirajai paslaugai, paieškos bei gelbėjimo paslaugai ir paslaugai valstybinėms institucijoms. Tos pirminės paslaugos palaipsniui tobulinamos, o 2 straipsnio 4 dalyje nurodytuose konkrečiuose tiksluose nurodytos kitos funkcijos palaipsniui įgyvendinamos siekiant ne vėliau kaip 2020 m. gruodžio 31 d. pasiekti visą veikimo pajėgumą.

4 straipsnis

EGNOS eksploataavimo etapas

EGNOS eksploataavimo etapas daugiausia apima:

- a) kosmoso infrastruktūros valdymą, priežiūrą, nuolatinį tobulinimą, plėtojamą ir apsaugą, įskaitant papildymo ir nusidėvėjimo valdymą;
- b) antžeminės infrastruktūros, visų pirma tinklų, aikštelių ir paramos priemonių, valdymą, priežiūrą, nuolatinį tobulinimą, plėtojamą ir apsaugą, įskaitant papildymo ir nusidėvėjimo valdymą;
- c) sistemos būsimų kartų ir 2 straipsnio 5 dalyje nurodytų paslaugų plėtojamą;

- d) su programa susijusias sertifikavimo ir standartizavimo operacijas;
- e) 2 straipsnio 5 dalyje nurodytų paslaugų teikimą ir pardavimą;
- f) visus sistemos ir jos eksploataavimo patikimumą užtikrinančius elementus;
- g) koordinavimo veiklą, susijusią su 2 straipsnio 5 dalies antroje ir trečioje pastraipose nurodytų konkrečių tikslų įvykdymu.

5 straipsnis

Sistemų suderinamumas ir sąveikumas

1. Pagal Galileo ir EGNOS programas sukurtos sistemos, tinklai ir paslaugos turi būti techniniu požiūriu tarpusavyje suderinti ir sąveikūs.

2. Pagal Galileo ir EGNOS programas sukurtos sistemos, tinklai ir paslaugos yra suderinti ir sąveikūs su kitomis palydovinės navigacijos sistemomis ir įprastinėmis navigacijos priemonėmis, jei tokie suderinamumo ir sąveikumo reikalavimai yra nustatyti pagal 29 straipsnį sudarytame tarptautiniame susitarime.

6 straipsnis

Nuosavybė

Sąjunga yra viso materialiojo ir nematerialiojo turto, sukurto ar pertvarkyto vykdam Galileo ir EGNOS programas, savininkė. Tuo tikslu su trečiosiomis šalimis prireikus sudaromi susitarimai dėl esamų nuosavybės teisių.

Komisija pagal tinkamą sistemą užtikrina optimalų šiame straipsnyje nurodyto turto naudojimą; visų pirma ji kuo veiksmingiau valdo su Galileo ir EGNOS programomis susijusias intelektinės nuosavybės teises, atsižvelgdama į poreikį saugoti Sąjungos intelektinės nuosavybės teises ir didinti jų vertę, saugoti visų suinteresuotųjų subjektų interesus ir darnaus rinkų bei naujų technologijų plėtojimo poreikį. Tuo tikslu ji užtikrina, kad į sutartis, sudarytas pagal Galileo ir EGNOS programas, būtų įtraukta galimybė trečiosioms šalims perduoti ar licencijuoti su pagal tas programas atliekamu darbu susijusias intelektinės nuosavybės teises.

II SKYRIUS

BIUDŽETO ĮNAŠAS IR TVARKA

7 straipsnis

Veikla

1. Pagal šį reglamentą Galileo ir EGNOS programoms įgyvendinti laikotarpiu nuo 2014 m. iki 2020 m. skirti Sąjungos biudžeto asignavimai suteikiami siekiant finansuoti veiklą, susijusią su:

- a) Galileo programos įdiegimo etapo užbaigimu, kaip nurodyta 3 straipsnio c punkte;

- b) Galileo programos eksploatavimo etapu, kaip nurodyta 3 straipsnio d punkte;
- c) EGNOS programos eksploatavimo etapu, kaip nurodyta 4 straipsnyje;
- d) Galileo ir EGNOS programų valdymu ir stebėseną.

2. Galileo ir EGNOS programoms skirti Sąjungos biudžeto asignavimai pagal 9 straipsnio 2 dalį taip pat teikiami su pagrindinių elementų, kaip antai su Galileo sistemomis suderinamų lustų rinkinių ir imtuvų, moksliniais tyrimais ir technologine plėtra susijusiai veiklai finansuoti.

3. Galileo ir EGNOS programoms skirti Sąjungos biudžeto asignavimai taip pat padengia Komisijos išlaidas, susijusias su parengiamąja, stebėsenos, kontrolės, audito ir vertinimo veikla, būtina programoms valdyti ir 2 straipsnio 4 ir 5 dalyje nurodytiems konkrečioms tikslams įgyvendinti. Tokios išlaidos gali būti išlaidos, patirtos visų pirma dėl:

- a) ekspertų tyrimų ir posėdžių;
- b) informavimo ir komunikacijos veiklos, įskaitant institucijų vykdomą komunikaciją apie prioritetines Sąjungos politikos kryptis, kai jos tiesiogiai susijusios su šio reglamento tikslais ir jomis visų pirma siekiama kurti sąveiką su kitomis atitinkamomis Sąjungos politikos sritimis;
- c) informacinių technologijų (toliau – IT) technologijų tinklų, kuriais siekiama apdoroti informaciją ar ją keisti;
- d) bet kokios kitos Komisijai suteiktos techninės ar administracinės pagalbos programų valdymui.

4. Galileo ir EGNOS programų ir įvairių tų programų etapų sąnaudas turi būti galima aiškiai nustatyti. Komisija, laikydama skaidraus valdymo principo, kasmet praneša Europos Parlamentui, Tarybai ir 36 straipsnyje nurodytam komitetui (toliau – komitetas) apie Sąjungos lėšų, įskaitant rezervą nenumatytiems atvejams, skyrimą kiekvienai šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nurodytai veiklai ir tų fondų panaudojimui.

8 straipsnis

Galileo ir EGNOS programų finansavimas

1. Pagal 9 straipsnį Sąjunga finansuoja su Galileo ir EGNOS programomis susijusią veiklą, nurodytą 7 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse, siekdama pasiekti 2 straipsnyje nustatytus tikslus, nedarydama poveikio įnašams iš kitų finansavimo šaltinių, įskaitant nurodytuosius šio straipsnio 2 ir 3 dalyse.

2. Valstybės narės gali prašyti Galileo ir EGNOS programoms skirti papildomų lėšų, kuriomis tam tikrais atvejais būtų padengiamos papildomos dalys, su sąlyga, kad dėl tokių papildomų dalių atitinkamai programai nesukuriama finansinės ar techninės naštos arba neuždelsiamas jos įgyvendinimas. Remdamasi valstybės narės prašymu, Komisija pagal 36 straipsnio 3 dalyje nurodytą nagrinėjimo procedūrą nusprendžia, ar tos dvi sąlygos yra įvykdytos. Komisija praneša Europos Parlamentui, Tarybai ir komitetui apie galimą šios dalies taikymo poveikį Galileo ir EGNOS programoms.

3. Galileo ir EGNOS programoms papildomų lėšų taip pat gali skirti trečiosios šalys ir tarptautinės organizacijos. 29 straipsnyje nurodytuose tarptautiniuose susitarimuose nustatomos jų dalyvavimo sąlygos ir tvarka.

4. Šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytos papildomos lėšos priskiriamos išorinėms asignuotosioms pajamoms pagal Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 21 straipsnio 2 dalį.

9 straipsnis

Ištekliai

1. 7 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nurodytos veiklos įgyvendinimui ir su ta veikla susijusiai rizikai padengti laikotarpiu nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. skirtas finansinis paketas yra 7 071,73 mln. EUR dabartinėmis kainomis.

Metinius asignavimus tvirtina Europos Parlamentas ir Taryba, neviršydami daugiametės finansinės programos ribų.

Pirmoje pastraipoje nurodyta suma skirstoma į šias išlaidų kategorijas dabartinėmis kainomis:

- a) 7 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytai veiklai vykdyti – 1 930 mln. EUR;
- b) 7 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytai veiklai vykdyti – 3 000 mln. EUR;
- c) 7 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytai veiklai vykdyti – 1 580 mln. EUR;
- d) 7 straipsnio 1 dalies d punkte ir 7 straipsnio 3 dalyje nurodytai veiklai vykdyti – 561,73 mln. EUR.

2. Nedarant poveikio sumoms, skirtoms prietaikų plėtojimui remiantis programoje „Horizontas 2020 m.“ numatytais sistemomis, Galileo ir EGNOS programoms skirtais biudžeto asignavimais, įskaitant asignuotąsias pajamas, finansuojama 7 straipsnio 2 dalyje nurodyta veikla, jei finansavimo suma neviršija 100 mln. EUR pastoviomis kainomis.

3. Komisija gali perkelti lėšas iš vienos išlaidų kategorijos į kitą, kaip nustatyta 1 dalies trečios pastraipos a–d punktuose, neviršijant 10 proc. 1 dalies pirmoje pastraipoje nurodytos sumos. Kai perkeliama suma kartu sudaro daugiau kaip 10 proc. 1 dalies pirmoje pastraipoje nurodytos sumos, Komisija konsultuojasi su komitetu, laikydama 36 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamąsios procedūros.

Komisija praneša Europos Parlamentui ir Tarybai apie bet koki lėšų perkėlimą iš vienos išlaidų kategorijos į kitą.

4. Asignavimai vykdomi laikantis taikytinų šio reglamento ir Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 nuostatų.

5. Galileo ir EGNOS programų biudžetiniai išpareigojimai asignuojami kasmetinėmis išmokų dalimis.

6. Komisija tvarko 1 dalyje nurodytus finansinius išteklius skaidriai ir ekonomiškai efektyviai. Komisija kiekvienais metais Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia vykdomos išlaidų valdymo strategijos ataskaitą.

10 straipsnis

Pajamos iš Galileo ir EGNOS programų

1. Pajamos iš sistemų eksploatavimo gauna Sąjunga, jos pervedamos į Sąjungos biudžetą ir priskiriamos Galileo ir EGNOS programoms, visų pirma 2 straipsnio 1 dalyje nurodytam tikslui. Jeigu paaiškėja, kad pajamos viršija pajamas, reikalingas programų eksploatavimo etapams finansuoti, skyrimo principas pritaikomas gavus Europos Parlamento ir Tarybos pritarimą remiantis Komisijos pasiūlymu.

2. Pajamų paskirstymo tvarka gali būti nustatyta sutartyse, sudarytose su privataus sektoriaus subjektais.

3. Palūkanos, gautos iš išankstinio finansavimo, suteikto už netiesioginį biudžeto vykdymą atsakingiems subjektams, skiriamos veiklai, nurodytai Komisijos ir atitinkamo subjekto sudarytame įgaliojimų delegavimo susitarime arba sutartyje. Laikantis patikimo finansų valdymo principo, už netiesioginį biudžeto vykdymą atsakingi subjektai atidaro sąskaitas, kuriose įmanoma identifikuoti lėšas ir jas atitinkančias palūkanas.

III SKYRIUS

VIEŠASIS GALILEO IR EGNOS PROGRAMŲ VALDYMAS

11 straipsnis

Galileo ir EGNOS programų valdymo principai

Viešasis Galileo ir EGNOS programų valdymas grindžiamas šiais principais:

- a) griežtas įvairių dalyvaujančių subjektų, visų pirma Komisijos, Europos GNSS agentūros ir EKA, užduočių ir atsakomybės paskirstymas, bendrą atsakomybę priskiriant Komisijai;
- b) sąžiningas a punkte nurodytų subjektų ir valstybių narių bendradarbiavimas;
- c) griežta programų kontrolė pagal jose numatytas atsakomybės sritis ir atsižvelgiant į Galileo ir EGNOS programų tikslus, taip pat užtikrinimas, kad visi dalyvaujantys subjektai griežtai laikytųsi nuostatų dėl sąnaudų ir vykdymo terminų;
- d) esamų struktūrų panaudojimo optimizavimas ir racionalizavimas siekiant išvengti techninių ekspertų veiklos dubliavimo;
- e) geriausia praktika laikomų projektų valdymo sistemų ir metodų naudojimas prižiūrint Galileo ir EGNOS programų įgyvendinimą, atsižvelgiant į konkrečius reikalavimus ir pasiūlytant konkrečios srities ekspertų paramą.

12 straipsnis

Komisijos vaidmuo

1. Bendra atsakomybė už Galileo ir EGNOS programas tenka Komisijai. Ji valdo pagal šį reglamentą skirtas lėšas ir prižiūri visos su programomis susijusios veiklos įgyvendinimą, ypač sąnaudų, terminų vykdymo ir veiklos rezultatų aspektais.

2. Be 1 dalyje nurodytos bendros atsakomybės ir konkrečių užduočių, nurodytų šiame reglamente, Komisija:

- a) užtikrina aiškų užduočių paskirstymą tarp skirtingų Galileo ir EGNOS programose dalyvaujančių subjektų ir šiuo tikslu, visų pirma pasitelkdama įgaliojimų delegavimo susitarimus, paskiria atitinkamai 14 straipsnio 2 dalyje ir 15 straipsnyje nurodytas užduotis Europos GNSS agentūrai ir EKA;
- b) užtikrina, kad Galileo ir EGNOS programos būtų įgyvendintos laiku, neviršijant programoms skirtų lėšų ir laikantis 2 straipsnyje nustatytų tikslų.

Tuo tikslu ji nustato ir įgyvendina tinkamas priemones ir imasi struktūrinių veiksmų, kuriais siekiama nustatyti, kontroliuoti, mažinti bei stebėti su programomis susijusią riziką;

- c) Sąjungos vardu ir savo kompetencijos srityje palaiko santykius su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis;

d) valstybėms narėms ir Europos Parlamentui laiku teikia visą svarbią su Galileo ir EGNOS programomis susijusią informaciją, ypač informaciją apie rizikos valdymą, bendras sąnaudas, kiekvieno reikšmingo Galileo infrastruktūros vieneto metines eksploatavimo sąnaudas, pajamas, vykdymo terminus ir veiklos rezultatus, taip pat 11 straipsnio e punkte nurodytų projektų valdymo sistemų ir metodų įgyvendinimo apžvalgą;

e) įvertina galimybes skatinti ir užtikrinti Europos palydovinės navigacijos sistemų naudojimą įvairiuose ekonomikos sektoriuose, be kita ko, analizuodama, kaip pasinaudoti sistemų teikiamais privalumais.

3. Siekiant sklandžiai įdiegti ir eksploatuoti Galileo programos etapus ir EGNOS programos eksploatavimo etapą, nurodytus atitinkamai 3 ir 4 straipsniuose, Komisija prireikus nustato priemones, skirtas:

a) valdyti ir sumažinti Galileo ir EGNOS programų įgyvendinimui kylančią riziką;

b) apibrėžti lemiamus sprendimų priėmimo etapus, reikalingus programų įgyvendinimui stebėti ir vertinti;

c) nustatyti sistemų antžeminės infrastruktūros vietą laikantis saugumo reikalavimų ir vykdant atvirą ir skaidrų procesą bei užtikrinti jos veikimą;

d) nustatyti technines ir veikimo specifikacijas, kurių reikia 2 straipsnio 4 dalies b ir c punktuose nurodytoms funkcijoms atlikti ir užtikrinti sistemų raidą.

Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 36 straipsnio 3 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

13 straipsnis

Sistemų ir jų veikimo saugumas

1. Komisija užtikrina Galileo ir EGNOS programų saugumą, įskaitant sistemų ir jų veikimo saugumą. Tuo tikslu Komisija:

a) atsižvelgia į poreikį užtikrinti, kad visose programose būtų vykdoma su saugumu susijusių reikalavimų ir standartų laikymosi priežiūra ir kad tie reikalavimai ir standartai būtų integruoti į visas programas;

b) užtikrina, kad bendras tų reikalavimų ir standartų poveikis padėtų sėkmingai siekti programų įgyvendinimo pažangos, visų pirma sąnaudų, rizikos valdymo ir vykdymo terminų požiūriu;

c) nustato įvairių dalyvaujančių subjektų veiklos koordinavimo priemones;

d) atsižvelgia į galiojančius saugumo standartus ir reikalavimus, kad nebūtų sumažintas bendras saugumo lygis ir nebūtų daromas poveikis esamų sistemų veikimui remiantis tais standartais ir reikalavimais.

2. Nedarant poveikio šio reglamento 14 ir 16 straipsniams ir Sprendimo Nr. 1104/2011/ES 8 straipsniui, Komisija pagal 35 straipsnį priima deleguotuosius aktus, kuriais nustatomi aukšto lygio tikslai, būtini 1 dalyje nurodytam Galileo ir EGNOS programų saugumui užtikrinti.

3. Komisija nustato reikiamas technines specifikacijas ir kitas priemones, kad būtų įgyvendinti 2 dalyje nurodyti aukšto lygio tikslai. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 36 straipsnio 3 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

4. Pagal Sprendimo 2010/427/ES 2 straipsnio 2 dalį EIVT toliau padeda Komisijai vykdyti savo funkcijas išorės santykių srityje.

14 straipsnis

Europos GNSS agentūros vaidmuo

1. Laikydamosi Komisijos nustatytų gairių, Europos GNSS agentūra:

a) Galileo ir EGNOS programų saugumo srityje, nedarydama poveikio 13 ir 16 straipsniams:

i) per savo Saugumo akreditavimo valdybą užtikrina saugumo akreditavimą pagal Reglamento (ES) Nr. 912/2010 III skyrių; atitinkamai ji inicijuoja saugumo procedūras, prižiūri jų laikymąsi ir atlieka sistemos saugumo auditą;

ii) užtikrina Galileo saugumo stebėsenos centro veikimą, kaip nurodyta Reglamento (ES) Nr. 912/2010 6 straipsnio d punkte, laikydamosi šio reglamento 13 straipsnyje nurodytų standartų bei reikalavimų ir nurodymų pagal Bendruosius veiksmus 2004/552/BUSP;

b) atlieka Sprendimo Nr. 1104/2011/ES 5 straipsnyje numatytas užduotis ir padeda Komisijai, kaip nurodyta to sprendimo 8 straipsnio 6 dalyje;

c) Galileo programos įdiegimo ir eksploataavimo etapais bei EGNOS programos eksploataavimo etapu prisideda prie 2 straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytų paslaugų sklaidos ir pardavimo, be kita ko, atlikdama būtiną rinkos analizę – visų pirma kasmet rengdama Europos GNSS agentūros rinkos ataskaitą dėl prietaikų ir paslaugų rinkos, užmezgdama glaudžius ryšius su sistemų naudotojais ir potencialiais naudotojais, kad surinktų informaciją apie jų poreikius, sekdamą palydovinės navigacijos vartotojų rinkų raidą ir parengdama 2 straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytų paslaugų įsisavinimo naudotojų bendruomenėje veiksmų planą, visų pirma apimančių atitinkamus veiksmus, susijusius su standartizavimu ir sertifikavimu.

2. Be to, Europos GNSS agentūra vykdo kitas su Galileo ir EGNOS programų įgyvendinimu susijusias užduotis, įskaitant programų valdymo užduotis, ir yra už jas atskaitinga. Tas užduotis Komisija jai paveda įgaliojimų delegavimo susitarimu, priimtu remiantis sprendimu dėl įgaliojimų delegavimo pagal Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 58 straipsnio 1 dalies c punktą, ir jos apima:

- a) operacinę veiklą, įskaitant sistemų infrastruktūros valdymą, sistemų priežiūrą ir nuolatinį tobulinimą, sertifikavimo ir standartizavimo operacijas ir 2 straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytų paslaugų teikimą;
- b) plėtojimo ir įdiegimo veiklą tobulinant sistemas ir kuriant jų būsimas kartas bei pagalbą apibrėžiant paslaugų raidą, įskaitant viešuosius pirkimus;
- c) sistemomis pagrįstų prietaikų ir paslaugų plėtojimo sklaidą, taip pat informuotumo apie tokias prietaikas ir paslaugas didinimą, be kita ko, nustatant Europos kompetencijos GNSS prietaikų ir paslaugų srityje centrus, juos sujungiant ir koordinuojant jų tinklą, pasinaudojant viešojo ir privataus sektorių žiniomis ir įvertinant priemones, susijusias su tokia sklaida ir informuotumo didinimu;
- d) pagrindinių elementų, pavyzdžiui, su Galileo sistemomis suderinamų lustų rinkinių ir imtuvų plėtojimo sklaidą.

3. 2 dalyje nurodytu įgaliojimų delegavimo susitarimu Europos GNSS agentūrai suteikiama tinkamo lygmens autonomija ir įgaliojimai, pateikiant atskirą nuorodą į perkančiąją instituciją pagal Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 58 straipsnio 1 dalies c punktą ir 60 straipsnį. Be to, juo nustatomos bendrosios Europos GNSS agentūrai patikėtų lėšų administravimo sąlygos ir visų pirma įgyvendintini veiksmai, susiję finansavimas, administravimo tvarka, stebėsenos ir kontrolės priemonės, netinkamo sutarčių sąlygų dėl sąnaudų, vykdymo

terminų ir veiklos rezultatų vykdymo atveju taikomos priemonės ir su nuosavybės teise į visą materialųjį ir nematerialųjį turtą susijusios taisyklės.

Stebėsenos ir kontrolės priemonėmis visų pirma numatoma išankstinė išlaidų planavimo sistema, sistemingas Komisijos informavimas apie sąnaudas ir vykdymo terminus, o numatyto biudžeto, veiklos rezultatų ir vykdymo terminų neatitikimo atveju – taisomieji veiksmai, kuriais užtikrinamas infrastruktūros įdiegimas neviršijant skirto biudžeto.

4. Europos GNSS agentūra sudaro darbinus susitarimus su EKA, būtinus atitinkamoms šių agentūrų užduotims pagal šį reglamentą, susijusioms su Galileo ir EGNOS programų eksploataavimo etapu, vykdyti. Komisija praneša Europos Parlamentui, Tarybai ir komitetui apie tokius Europos GNSS agentūros sudarytus darbinus susitarimus ir jų pokyčius. Tam tikrais atvejais Europos GNSS agentūra taip pat gali apsvarstyti galimybę kreiptis į kitus viešojo ar privataus sektoriaus subjektus.

5. Be 1 ir 2 dalyse nurodytų užduočių ir savo kompetencijos srityje Europos GNSS agentūra teikia Komisijai technines žinias ir visą informaciją, būtiną atlikti pagal šį reglamentą jai nustatytas užduotis, įskaitant informaciją, kurios reikia norint įvertinti 12 straipsnio 2 dalies e punkte nurodytą sistemų sklaidos ir naudojimo užtikrinimo galimybę.

6. Dėl šio straipsnio 2 dalyje nurodyto sprendimo dėl įgaliojimų delegavimo konsultuojamasi su komitetu, laikantis 36 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamosios procedūros. Europos Parlamentui, Tarybai ir komitetui iš anksto pranešama apie įgaliojimų delegavimo susitarimus, kuriuos turi sudaryti Sąjunga, atstovaujama Komisijos, ir Europos GNSS agentūra.

7. Komisija praneša Europos Parlamentui, Tarybai ir komitetui apie viešųjų pirkimų konkursų vertinimo tarpinius bei galutinius rezultatus ir apie sutartis su privataus sektoriaus subjektais, įskaitant su subranga susijusią informaciją.

15 straipsnis

Europos kosmoso agentūros vaidmuo

1. Dėl Galileo programos įdiegimo etapo, nurodyto 3 straipsnio c punkte, Komisija nedelsdama su EKA sudaro įgaliojimų delegavimo susitarimą, kuriame išsamiai nurodomos pastarosios užduotys, visų pirma susijusios su sistemos projektavimu, plėtojimu ir viešaisiais pirkimais. Įgaliojimų delegavimo susitarimas su EKA sudaromas remiantis sprendimu dėl įgaliojimų delegavimo, kurį Komisija priėmė pagal Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 58 straipsnio 1 dalies c punktą.

Igaliojimų delegavimo susitarime, kiek to reikia deleguotoms užduotims ir biudžetui vykdyti, nustatomos bendrosios EKA patikėtų lėšų administravimo sąlygos, visų pirma įgyvendintini veiksmai, susiję su sistemos projektavimu, plėtojimu ir viešaisiais pirkimais, susijęs finansavimas, administravimo tvarka, stebėsenos ir kontrolės priemonės, netinkamo sutarčių sąlygų dėl sąnaudų, vykdymo terminų ir veiklos rezultatų vykdymo atveju taikytinos priemonės ir su nuosavybe į visą materialųjį ir nematerialųjį turtą susijusios taisyklės.

Stebėsenos ir kontrolės priemonėmis visų pirma numatoma išankstinė išlaidų planavimo sistema, sistemingas Komisijos informavimas apie sąnaudas ir vykdymo terminus, o numatyto biudžeto, veiklos rezultatų ir vykdymo terminų neatitikimo atveju – taisomieji veiksmai, kuriais būtų užtikrinamas infrastuktūros įdiegimas neviršijant skirto biudžeto.

2. Dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodyto sprendimo dėl igaliojimų delegavimo konsultuojamasi su komitetu, laikantis 36 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamiosios procedūros. Europos Parlamentui, Tarybai ir komitetui iš anksto pranešama apie igaliojimų delegavimo susitarimą, kurį turi sudaryti Sąjunga, atstovaujama Komisijos, ir EKA.

3. Komisija praneša Europos Parlamentui, Tarybai ir komitetui apie viešųjų pirkimų konkursų vertinimo tarpinius bei galutinius rezultatus ir apie sutartis su privataus sektoriaus subjektais, kurias turi sudaryti EKA, įskaitant su subranga susijusią informaciją.

4. 14 straipsnio 4 dalyje nurodytuose Europos GNSS agentūros ir EKA darbinuose susitarimuose, susijusiuose su Galileo ir EGNOS programų eksploatavimo etapu, nurodytu 3 straipsnio d dalyje ir 4 straipsnyje, aptariamas EKA vaidmuo tuo etapu ir jos bendradarbiavimas su Europos GNSS agentūra, visų pirma šiose srityse:

- a) sistemų būsimų kartų plėtojimo koncepcija, projektavimas, stebėsenos, pirkimas ir derinimas;
- b) techninė pagalba užtikrinant esamos kartos sistemų veikimą ir techninę priežiūrą.

Tais susitarimais laikomasi Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 ir Komisijos pagal 12 straipsnio 3 dalį nustatytų priemonių.

5. Nedarant poveikio igaliojimų delegavimo susitarimui ir atitinkamai 1 bei 4 dalyse nurodytiems darbiniais susitarimams, Komisija gali paprašyti EKA suteikti techninių žinių ir informacijos, būtinų jos užduotims pagal šį reglamentą vykdyti.

IV SKYRIUS

SAJUNGOS AR VALSTYBIŲ NARIŲ SAUGUMO ASPEKTAI

16 straipsnis

Bendrieji veiksmai

Tuo atveju, jeigu dėl sistemų veikimo gali kilti pavojus Sąjungos arba jos valstybių narių saugumui, taikomos Bendruosiuose veiksniuose 2004/552/BUSP nustatytos procedūros.

17 straipsnis

Taisyklių dėl įslaptintos informacijos taikymas

Šio reglamento taikymo srityje:

- a) kiekviena valstybė narė užtikrina, kad jos nacionaliniai saugumo nuostatai užtikrintų ES įslaptintos informacijos apsaugos lygį, kuris būtų lygiavertis apsaugos lygiui, kurį garantuoja saugumo taisyklės, nustatytos Sprendimo 2001/844/EB, EAPB, Euratomas priede, ir Tarybos saugumo taisyklės, nustatytos Sprendimo 2013/488/ES prieduose;
- b) valstybės narės nedelsdamos praneša Komisijai apie a punkte nurodytus nacionalinius saugumo nuostatus;
- c) trečiojoje šalyje gyvenantys fiziniai asmenys ir jose įsteigti juridiniai asmenys gali dirbti su ES įslaptinta ir su Galileo bei EGNOS programomis susijusia informacija, tik jeigu jiems tose šalyse taikomi saugumo nuostatai, kuriais užtikrinamas apsaugos lygis yra bent lygiavertis apsaugos lygiui, kurį numato Komisijos saugumo taisyklės, nustatytos Sprendimo 2001/844/EB, EAPB, Euratomas priede, ir Tarybos saugumo taisyklės, nustatytos Sprendimo 2013/488/ES prieduose. Trečiojo šalies arba tarptautinės organizacijos saugumo nuostatų lygiavertiškumas apibrėžiamas Sąjungos ir tos trečiojo šalies arba tarptautinės organizacijos susitarime dėl informacijos saugumo, laikantis SESV 218 straipsnyje numatytos tvarkos, ir atsižvelgiant į Sprendimo 2013/488/ES 13 straipsnį;
- d) nedarant poveikio Sprendimo 2013/488/ES 13 straipsniui ir pramoninio saugumo sritį reglamentuojančioms taisyklėms, nustatytoms Sprendimo 2001/844/EB, EAPB, Euratomas priede, fiziniam asmeniui ar juridiniam asmeniui, trečiajai šaliai arba tarptautinei organizacijai gali būti suteikta teisė naudotis ES įslaptinta informacija, jei tai laikoma būtina sprendžiant kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į tokios informacijos pobūdį ir turinį, gavėjo atitiktį principui „būtina žinoti“ ir įvertinant naudą Sąjungai.

V SKYRIUS

VIEŠIEJI PIRKIMAI

I SKIRSNIS

Bendrosios nuostatos, taikomos viešiesiems pirkimams, vykdomiems galileo programos įdiegimo ir eksploatavimo etapais ir egnos programos eksploatavimo etape

18 straipsnis

Bendrieji principai

Nedarant poveikio priemonėms, kurios būtinos esminiams Sąjungos saugumo interesams arba visuomenės saugumui arba siekiant įvykdyti Sąjungos eksporto kontrolės reikalavimus, Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 taikomas Galileo programos įdiegimo ir eksploatavimo etapais bei EGNOS programos eksploatavimo etape. Be to, Galileo programos įdiegimo ir eksploatavimo etapais ir EGNOS programos eksploatavimo etape taip pat taikomi šie bendrieji principai: atvira prieiga ir sąžininga konkurencija visoje pramoninio tiekimo grandinėje, viešųjų pirkimų konkursai rengiami laiku pateikiant skaidrią informaciją, aiški informacija apie taikytinas viešųjų pirkimų taisykles ir atrankos bei skyrimo kriterijus, ir aiškus bet kokios kitos svarbios informacijos, kuria sudaromos vienodos sąlygos visiems potencialiems pasiūlymų teikėjams, pateikimas.

19 straipsnis

Konkretūs tikslai

Viešųjų pirkimų procedūros metu perkančiosios organizacijos, skelbdamos konkursus, siekia šių tikslų:

- a) skatinti visų ekonominės veiklos subjektų, ypač naujų rinkos dalyvių ir MVĮ, be kita ko, raginant konkurso dalyvius naudoti subrangos veiklą, kiek įmanoma platesnio masto ir atviresnį dalyvavimą visoje Sąjungoje;
- b) vengti vieno tiekėjo galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir priklausomybės nuo vieno tiekėjo;
- c) pasinaudoti ankstesnėmis viešojo sektoriaus investicijomis ir įgyta patirtimi, taip pat pramonės patirtimi ir žiniomis, įskaitant tas, kurios įgytos Galileo ir EGNOS programų nustatymo, plėtojimo, suderinimo ir įdiegimo etapais, užtikrinant taisyklių dėl konkursų tvarkos laikymąsi;
- d) kai tinkama, naudotis keliais tiekimo šaltiniais, siekiant užtikrinti geresnę bendrą Galileo ir EGNOS programų, jų sąnaudų bei vykdymo terminų kontrolę;
- e) kai tinkama, atsižvelgti į bendras sąnaudas per naudingą produkto, paslaugos ar darbo, dėl kurio rengiamas konkursas, gyvavimo ciklą.

2 SKIRSNIS

Konkrečios nuostatos, taikomos viešiesiems pirkimams, vykdomiems galileo programos įdiegimo ir eksploatavimo etapais ir egnos programos eksploatavimo etape

20 straipsnis

Sąžiningos konkurencijos sąlygų nustatymas

Perkančioji organizacija imasi tinkamų priemonių, kad būtų nustatytos sąžiningos sąlygos, kai ankstesnis bendrovės dalyvavimas su konkurso tema susijusioje veikloje:

- a) dėl jai žinomos išlaptintos informacijos gali jai suteikti daug privalumų, o tai gali sukelti abejonių dėl vienodo požiūrio principo laikymosi; arba
- b) daro poveikį įprastinėms konkurencijos sąlygoms arba sutarčių skyrimo arba vykdymo nešališkumui ir objektyvumui.

Šios priemonės neturi iškraipyti konkurencijos ar pažeisti vienodo požiūrio principą ar informacijos apie įmones, jų verslo santykius ir sąnaudų struktūrą konfidencialumą. Tokiomis aplinkybėmis, tomis priemonėmis atsižvelgiama į numatytos sutarties pobūdį ir sąlygas.

21 straipsnis

Informacijos saugumas

Kai sudarant sutartis naudojama, reikalaujama pateikti ir (arba) jose pateikiama išlaptinta informacija, perkančioji organizacija konkurso dokumentuose nurodo būtinas priemones ir reikalavimus tos informacijos saugumui užtikrinti reikiamu lygiu.

22 straipsnis

Tiekimo patikimumas

Perkančioji organizacija konkurso dokumentuose nurodo reikalavimus dėl tiekimo ir paslaugų teikimo patikimumo vykdant sutartį.

23 straipsnis

Sąlyginės dalinės sutartys

1. Perkančioji organizacija gali sudaryti sąlyginę dalinę sutartį.
2. Sąlyginėje dalinėje sutartyje įtraukiama nekintama dalis, prie kurios pridėtas biudžetinis išpareigojimas, kuriuo tvirtai išpareigojama atlikti darbus ir tiekti prekes arba teikti paslaugas, dėl kurių susitarta pagal tą dalį, ir viena ar keletas tiek biudžeto, tiek vykdymo požiūriu sąlyginių dalių. Konkurso dokumentuose nurodomi sąlyginėms dalinėms sutartims būdingi elementai. Juose visų pirma apibrėžiamas sutarties dalykas, kaina arba jos nustatymo taisyklės ir pagal kiekvieną dalį numatyto darbų, prekių tiekimo ir paslaugų teikimo sąlygos.

3. Kiekvienos nekintamos dalies įsipareigojimai turi sudaryti nuoseklią visumą, kaip ir kiekvienos sąlyginės dalies įsipareigojimai, atsižvelgiant į visų ankstesnių dalių įsipareigojimus.

4. Kiekvienos sąlyginės dalies vykdymas pradedamas gavus perkančiosios organizacijos sprendimą, apie kurį pranešta rangovui pagal sutartyje nustatytas sąlygas. Kai sąlyginė dalis patvirtinama pavėluotai arba nepatvirtinama, rangovas gali gauti laukimo išmoką arba įsipareigojimų netesėjimo išmoką, jei tai numatyta sutartyje ir joje nustatytais sąlygomis.

5. Jei perkančioji organizacija pastebi, kad neužbaigti sutartyje numatyti kurios nors dalies darbai, netiektos prekės ar netiektos paslaugos, ji gali pareikalauti atlyginti nuostolius ir nutraukti sutartį, jei tai numatyta sutartyje ir joje nustatytais sąlygomis.

24 straipsnis

Išlaidų apmokėjimo sutartys

1. Perkančioji organizacija gali sudaryti visiško arba dalinio išlaidų apmokėjimo sutartį neviršijant aukščiausios kainos 2 dalyje nustatytais sąlygomis.

Pagal tokias sutartis mokėtiną kainą sudaro visų tiesioginių išlaidų, kurias patyrė rangovas vykdydamas sutartį, pavyzdžiui, darbo jėgos, medžiagų, vartojimo prekių ir sutarties vykdymui reikalingos įrangos bei infrastruktūros naudojimo išlaidų, apmokėjimas. Prie šių išlaidų pridedama nustatyto dydžio suma, kuria apmokamos netiesioginės išlaidos ir pelnas, arba suma, kuria padengiamos netiesioginės išlaidos ir skatinamoji premija, apskaičiuota atsižvelgiant į tikslų įgyvendinimo rezultatus ir vykdymo terminus.

2. Perkančioji organizacija gali sudaryti visiško arba dalinio išlaidų apmokėjimo sutartį, kai neįmanoma objektyviai ir tiksliai nustatyti fiksuotos kainos ir jei gali būti pagrįstai įrodyta, kad tokia fiksuota kaina būtų pernelyg didelė dėl su sutarties vykdymu susijusio netikrumo, nes:

- a) sutartyje nurodyti labai sudėtingi elementai arba elementai, kuriems reikia naudoti naują technologiją, ir dėl to gali kilti daug įvairios techninio pobūdžio rizikos; arba
- b) sutartyje nurodyti veiksmai dėl su veikla susijusių priežasčių turi būti pradėti nedelsiant, net jei dar neįmanoma tvirtai nustatyti visos fiksuotos galutinės kainos dėl didelės rizikos arba dėl to, kad sutarties vykdymas iš dalies priklauso nuo kitų sutarčių vykdymo.

3. Visiško arba dalinio išlaidų apmokėjimo sutarties aukščiausia kaina yra didžiausia mokėtina kaina. Ji gali būti viršyta

tik išskirtiniais tinkamai pagrįstais atvejais ir gavus išankstinį perkančiosios organizacijos sutikimą.

4. Visiško arba dalinio išlaidų apmokėjimo viešojo pirkimo procedūros sutarties dokumentuose nurodoma:

- a) sutarties rūšis, t. y., ar tai yra visiško, ar dalinio išlaidų apmokėjimo sutartis neviršijant aukščiausios kainos;
  - b) dalinio išlaidų apmokėjimo sutarties atveju – sutarties elementai, kuriems taikomos išlaidų apmokėjimo nuostatos;
  - c) bendra aukščiausia kaina;
  - d) sutarčių skyrimo kriterijai, kuriais remiantis turi būti galima įvertinti bendro preliminarų biudžeto, apmokėtinų išlaidų, tų išlaidų nustatymo tvarkos ir pasiūlyme nurodyto pelno patikimumą;
  - e) 1 dalyje nurodyto tiesioginėms išlaidoms taikytino papildymo metodika;
  - f) taisyklės ir procedūros, pagal kurias nustatomos konkurso dalyvio numatytos tinkamos finansuoti sutarties vykdymo išlaidos, laikantis 5 dalyje nustatytų principų;
  - g) apskaitos taisyklės, kurių turi laikytis konkurso dalyviai;
  - h) tuo atveju, kai dalinio išlaidų apmokėjimo sutartis keičiama sutartimi, kurioje nurodyta fiksuota galutinė kaina, tokio pakeitimo parametrai.
5. Rangovo nurodytos išlaidos vykdant visiško arba dalinio išlaidų apmokėjimo sutartį atitinka finansavimo reikalavimus tik tuo atveju, jei jos:

- a) faktiškai susidariusios sutarties vykdymo metu, išskyrus sutarčiai vykdyti būtinas įrangos, infrastruktūros ir nematerialaus turto sąnaudas, kurios gali būti laikomos atitinkančiomis finansavimo reikalavimus iki visos jų pirkimo vertės;
- b) nurodytos preliminariniame bendrame biudžete, kuris gali būti patikslintas pradinės sutarties pakeitimais;
- c) yra būtinos sutarčiai vykdyti;
- d) yra susijusios su sutarties vykdymu ir yra jai priskiriamos;

- e) yra lengvai nustatomos, patikrinamos, ištrauktos iš rangovo apskaitą ir apibrėžtos laikantis apskaitos standartų, nurodytų konkurso sąlygose ir sutartyje;
- f) atitinka taikytinų mokesčių ir socialinės srities teisės aktus;
- g) nepažeidžia sutarties sąlygų;
- h) yra pagrįstos, pateisinamos ir atitinka patikimo finansų valdymo reikalavimus, visų pirma dėl taupumo ir veiksmingumo.

Rangovas yra atsakingas už savo išlaidų apskaitą, už tinkamus apskaitos įrašus arba bet kurių kitą dokumentą, būtiną siekiant įrodyti, kad išlaidos, kurias jis prašo apmokėti, patirtos laikantis šiame straipsnyje nustatytų principų. Išlaidos, kurių rangovas negali pagrįsti, laikomos neatitinkančiomis finansavimo reikalavimus ir jas apmokėti atsisakoma.

6. Perkančioji organizacija, siekdama užtikrinti tinkamą išlaidų apmokėjimo sutarčių vykdymą, atlieka šias užduotis:

- a) nustato realiausią galimą aukščiausią kainą, tuo pačiu užtikrindama būtiną lankstumą techninio pobūdžio sunkumams įvertinti;
- b) keičia dalinio išlaidų apmokėjimo sutartį sutartimi, kurioje nurodyta fiksuota galutinė kaina, kai tik vykdam sutartį įmanoma nustatyti tokią fiksuotą galutinę kainą. Dėl tos priežasties ji nustato keitimo parametrus, kad būtų galima pakeisti patvirtintų išlaidų apmokėjimo sutartį sutartimi, kurioje nurodyta fiksuota galutinė kaina;
- c) įgyvendina stebėsenos ir kontrolės priemones, į kurias visų pirma įtraukta preliminarai išankstinio išlaidų planavimo sistema;
- d) nustato sutarčiai vykdyti tinkamus principus, priemones ir procedūras, visų pirma, kad būtų nustatytos ir patikrintos tinkamos finansuoti išlaidos, nurodytos rangovo ar jo subrangovų ir patirtos vykdam sutartį, ir kad būtų įvesti sutarties pakeitimai;
- e) tikrina, ar rangovas ir jo subrangovai atitinka sutartyje nurodytus apskaitos standartus ir ar laikosi prievolės pateikti apskaitos dokumentus, kuriuose būtų teisingai ir sąžiningai atspindėta apskaita;
- f) vykdam sutartį nuolat užtikrina d punkte nurodytų principų, priemonių ir procedūrų veiksmingumą.

25 straipsnis

Pakeitimai

Perkančioji organizacija ir rangovai gali pakeisti sutartį įtraukdami pakeitimą, jei pakeitimas atitinka visas toliau nurodytas sąlygas:

- a) nekeičia sutarties dalyko;
- b) nepažeidžia ekonominės sutarties pusiausvyros;
- c) juo nenustatomos sąlygos, kurios, jei būtų iš pradžių nurodytos sutarties dokumentuose, būtų suteikusios galimybę konkurse dalyvauti kitiems nei dalyvavusiems dalyviams arba pasirinkti kitą nei pasirinktasis pasiūlymą.

26 straipsnis

Subranga

1. Perkančioji organizacija reikalauja, kad konkurso dalyvis atitinkamų lygių subrangos pagrindais sutarties dalį konkurso tvarka pavestų vykdyti bendrovėms, nepriklausančioms konkurso dalyvio grupei, visų pirma naujiems rinkos dalyviams ir MVI.

2. Perkančioji organizacija reikiamą sutarties dalį, kuri būtų pavedama vykdyti subrangovams, išreiškia intervalu nuo mažiausios iki didžiausios procentinės dalies. Ji užtikrina, kad tokios procentinės dalys būtų proporcingos sutarties dalykui ir vertei, atsižvelgdama į atitinkamo veiklos sektoriaus pobūdį ir visų pirma konkurencines sąlygas ir nustatytą pramonės potencialą.

3. Jei konkurso dalyvis savo pasiūlyme nurodo, kad jis neketina pavesti subrangovams vykdyti jokios sutarties dalies arba ketina pavesti subrangovams vykdyti sutarties dalį, kuri būtų mažesnė nei 2 dalyje nurodyta mažiausia intervalo procentinė dalis, perkančiajai organizacijai jis pateikia tą pagrindžiančius motyvus. Perkančioji organizacija pateikia tą informaciją Komisijai.

4. Perkančioji organizacija per pagrindinės sutarties skyrimo procedūrą gali atmesti kandidato atrinktus subrangovus arba per sutarties vykdymo laikotarpį – atrinkto konkurso dalyvio subrangovus. Ji raštu pateikia savo atmetimo priežastis, kurios turi būti pagrįstos tik konkurso dalyvių, su kuriais sudaroma pagrindinė sutartis, atrinktais kriterijais.

VI SKYRIUS

ĮVAIRIOS NUOSTATOS

27 straipsnis

Programavimas

Komisija priima metinę darbo programą, kurią sudaro veiksmų, kurių reikia imtis siekiant 2 straipsnio 4 dalyje nustatytų konkrečių Galileo programos tikslų pagal 3 straipsnyje nustatytus etapus ir 2 straipsnio 5 dalyje nurodytų konkrečių programos EGNOS tikslų, įgyvendinimo planas. Metinėje darbo programoje taip pat numatomas tų veiksmų finansavimas.

Tos įgyvendinimo priemonės priimamos laikantis 36 straipsnio 3 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

28 straipsnis

Valstybių narių veiksmai

Valstybės narės imasi visų būtinų priemonių, kad būtų užtikrintas geras Galileo ir EGNOS programų veikimas, įskaitant priemones, skirtas jų teritorijose įsteigtų antžeminių stočių apsaugai užtikrinti; šios priemonės turėtų būti bent lygiavertės priemonėms, kurių reikalaujama Europos ypatingos svarbos infrastruktūrai apsaugoti, kaip apibrėžta Tarybos direktyvoje 2008/114/EB⁽¹⁾. Valstybės narės nesiima jokių priemonių, kurios galėtų pakenkti programoms arba paslaugoms, teikiamoms jas eksploatuojant, visų pirma susijusioms su infrastruktūrų veikimo tęstinumu.

29 straipsnis

Tarptautiniai susitarimai

Sąjunga gali sudaryti susitarimus dėl Galileo ir EGNOS programų su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis, laikydamasi SESV 218 straipsnyje nustatytos procedūros.

30 straipsnis

Techninė pagalba

12 straipsnio 2 dalyje nurodytoms techninio pobūdžio užduotims įvykdyti Komisija gali prašyti reikiamos techninės pagalbos, visų pirma kompetentingų kosmoso srities nacionalinių agentūrų pajėgumų bei žinių arba nepriklausomų ekspertų ir subjektų, galinčių atlikti objektyvią analizę ir pateikti nešališką nuomonę apie Galileo ir EGNOS programų vykdymą, pagalbą.

Programų viešajame valdyme dalyvaujantys subjektai, išskyrus Komisiją, visų pirma, Europos GNSS agentūra ir EKA, taip pat gali pasinaudoti ta pačia technine pagalba vykdydamos joms pagal šį reglamentą pavestas užduotis.

31 straipsnis

Asmens duomenų ir privatumo apsauga

1. Komisija užtikrina asmens duomenų bei privatumo apsaugą sistemų projektavimo, įdiegimo ir eksploatavimo etapais ir atitinkamų apsaugos priemonių įtraukimą į tas sistemas.

⁽¹⁾ 2008 m. gruodžio 8 d. Tarybos direktyva 2008/114/EB dėl Europos ypatingos svarbos infrastruktūros objektų nustatymo ir priskyrimo jiems bei būtinybės gerinti jų apsaugą vertinimo (OL L 345, 2008 12 23, p. 75).

2. Visi asmens duomenys, gauti įgyvendinant šiame reglamente numatytas užduotis ir veiksmus, tvarkomi laikantis asmens duomenų apsaugos srities taikomos teisės, visų pirma Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 45/2001⁽²⁾ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 95/46/EB⁽³⁾.

32 straipsnis

Sąjungos finansinių interesų apsauga

1. Komisija tinkamomis priemonėmis užtikrina, kad vykdant pagal šį reglamentą finansuojamus veiksmus Sąjungos finansiniai interesai būtų saugomi taikant prevencines kovas su sukčiavimu, korupcija ir kitokia neteisėta veikla priemones, atliekant veiksmingus patikrinimus ir, jei nustatoma pažeidimų, atgautant nepagrįstai sumokėtas sumas ir prireikus skiriant veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas.

2. Komisijai arba jos atstovams ir Audito Rūmams suteikiami įgaliojimai atlikti visų dotacijų gavėjų, rangovų ir subrangovų, gavusių Sąjungos lėšų pagal šį reglamentą, auditą remiantis dokumentų patikrinimais ir patikrinimais vietoje.

Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (toliau – OLAF) gali, laikydamasi Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) Nr. 883/2013⁽⁴⁾ ir Tarybos reglamente (Euratomas, EB) Nr. 2185/96⁽⁵⁾ nustatytų nuostatų ir procedūrų, atlikti su tokiu finansavimu tiesiogiai arba netiesiogiai susijusių ekonominės veiklos vykdytojų tyrimus, įskaitant patikrinimus ir inspektavimus vietoje siekdama nustatyti, ar vykdant susitarimą dėl dotacijos skyrimo, sprendimą dėl dotacijos skyrimo ar sutartį dėl Sąjungos lėšų skyrimo nebūta Sąjungos finansiniams interesams kenkiančių sukčiavimo, korupcijos ar kitos neteisėtos veikos atvejų.

Nedarant poveikio pirmai ir antrai pastraipoms, tarptautiniuose susitarimuose su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis, susitarimuose bei sprendimuose dėl dotacijos ir sutartyse, sudaromose įgyvendinant šį reglamentą, įtraukiamos nuostatos, kuriomis Komisijai, Audito Rūmams ir OLAF aiškiai suteikiami įgaliojimai atlikti tokį auditą ir tyrimus, atsižvelgiant į jų atitinkamą kompetenciją.

⁽²⁾ 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 45/2001 dėl asmens apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8, 2001 1 12, p. 1).

⁽³⁾ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmens apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995 11 23, p. 31).

⁽⁴⁾ 2013 m. rugsėjo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1073/1999 ir Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 1074/1999 (OL L 248, 2013 9 18, p. 1).

⁽⁵⁾ 1996 m. lapkričio 11 d. Tarybos reglamentas (Euratomas, EB) Nr. 2185/96 dėl Komisijos atliekamų patikrinimų ir inspektavimų vietoje siekiant apsaugoti Europos Bendrijų finansinius interesus nuo sukčiavimo ir kitų pažeidimų (OL L 292, 1996 11 15, p. 2).

33 straipsnis

Europos Parlamento ir Tarybos informavimas

1. Komisija užtikrina šio reglamento įgyvendinimą. Pateikdama preliminarų biudžeto projektą, kiekvienais metais Europos Parlamentui ir Tarybai ji pateikia Galileo ir EGNOS programų įgyvendinimo ataskaitą. Toje ataskaitoje pateikiama visa su programomis susijusi informacija, visų pirma informacija apie rizikos valdymą, bendrąsias išlaidas, metines veiklos išlaidas, įplaukas, vykdymo terminus ir veiklos rezultatus, kaip nurodyta 12 straipsnio 2 dalies d punkte, ir apie įgaliojimų delegavimo susitarimų, sudarytų pagal 14 straipsnio 2 dalį ir 15 straipsnio 1 dalį, veikimą. Ataskaitoje pateikiama:

- a) programoms skirtų lėšų skyrimo ir panaudojimo apžvalga, kaip nurodyta 7 straipsnio 4 dalyje;
  - b) informacija apie Komisijos taikomą išlaidų valdymo strategiją, kaip nurodyta 9 straipsnio 6 dalyje;
  - c) intelektinės nuosavybės teisių valdymo vertinimas;
  - d) projektų valdymo sistemų ir metodų, įskaitant rizikos valdymo sistemas ir metodus, kaip nurodyta 12 straipsnio 2 dalies d punkte, įgyvendinimo apžvalga;
  - e) priemonių, kurių imtasi siekiant didinti programų socialinę ir ekonominę naudą, vertinimas.
2. Komisija praneša Europos Parlamentui ir Tarybai apie viešųjų pirkimų konkursų vertinimo tarpinius bei galutinius rezultatus ir apie sutartis su privataus sektoriaus subjektais, kurias sudarė Europos GNSS agentūra ir EKA pagal atitinkamai 14 straipsnio 7 dalį ir 15 straipsnio 3 dalį.

Ji taip pat Europos Parlamentui ir Tarybai praneša apie:

- a) bet kokių lėšų perkėlimą iš vienos išlaidų kategorijos į kitą, atliekamą pagal 9 straipsnio 3 dalį;
- b) 8 straipsnio 2 dalies taikymo poveikį Galileo ir EGNOS programoms.

34 straipsnis

Šio reglamento taikymo peržiūra

1. Ne vėliau kaip 2017 m. birželio 30 d. Komisija, siekdama priimti sprendimą dėl taikant šį reglamentą patvirtintų priemonių pratęsimo, pakeitimo ar taikymo sustabdymo, Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia šio reglamento įgyvendinimo vertinimo ataskaitą, kurioje vertinami:

- a) tų priemonių tikslų įgyvendinimo rezultatai ir poveikis;
- b) išteklių naudojimo veiksmingumas;
- c) Europos pridėtinė vertė.

Be to, vertinime aptariami su sistemomis susiję technologiniai pokyčiai, supaprastinimo galimybės, vidinis ir išorinis suderinamumas, visų tikslų aktualumas ir priemonių indėlis siekiant Sąjungos prioritetų, skirtų pažangiam, tvariam ir integraciniam augimui. Joje atsižvelgiama į ankstesnių priemonių ilgalaikio poveikio vertinimo rezultatus.

2. Vertinant atsižvelgiama į pažangą, padarytą įgyvendinant konkrečius Galileo ir EGNOS programų tikslus, nustatytus atitinkamai 2 straipsnio 4 ir 5 dalyse, ir remiamasi veiklos rodikliais, pavyzdžiui:

- a) dėl Galileo ir:
  - i) jos infrastruktūros įdiegimo:
    - veikiančių palydovų skaičius ir galimybės juos naudoti bei ant žemės turimų atsarginių palydovų skaičius, palyginti su įgaliojimų delegavimo susitarime nurodytų planuojamų palydovų skaičiumi;
    - faktiškai turimi antžeminės infrastruktūros elementai (kaip antai, antžeminės stotys ir kontrolės centrai), palyginti su numatomais;
  - ii) paslaugų lygio:
    - esamų paslaugų žemėlapis pagal kiekvieną paslaugą, palyginti su dokumentu, kuriame apibrėžiamos paslaugų specifikacijos;
  - iii) sąnaudų:
    - sąnaudų atitikties biudžetui indeksas, taikytinas dideliame programos sąnaudų punktu, grindžiamas santykiu, kuriuo faktinės sąnaudos palyginamos su biudžete numatytomis sąnaudomis;

iv) terminų vykdymo:

- terminų vykdymo indeksas, taikytinas dideliame programos punktu, grindžiamas iki tam tikro termino atliktam darbui biudžete numatytų sąnaudų ir iki to termino suplanuotam darbui biudžete numatytų sąnaudų palyginimu;

v) rinkos lygio:

- rinkos tendencija, pagrįsta tuo, kokį bendro imtuvų modelių skaičiaus, įtraukto į 14 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytą Europos GNSS agentūros rinkos ataskaitą, procentą sudaro Galileo ir EGNOS imtuvai;

b) dėl EGNOS ir:

i) jos aprėpties išplėtimo:

- aprėpties išplėtimo pažanga palyginti su susitartu aprėpties išplėtimo planu;

ii) paslaugų lygio:

- paslaugų prieinamumo indeksas, grindžiamas oro uostų, taikančių EGNOS grindžiamą artėjimo tūpti procedūrą, turinčių veikiančios statusą, skaičiumi, palyginti su bendru oro uostų, taikančių EGNOS grindžiamą artėjimo tūpti procedūrą, skaičiumi;

iii) sąnaudų:

- sąnaudų atitikties biudžetui indeksas, grindžiamas santykiu, kuriuo faktinės sąnaudos palyginamos su biudžete numatytomis sąnaudomis;

iv) terminų vykdymo:

- terminų vykdymo indeksas, grindžiamas iki tam tikro termino atliktam darbui biudžete numatytų sąnaudų ir iki to termino suplanuotam darbui biudžete numatytų sąnaudų palyginimu.

3. Su šio reglamento vykdymu susijusios įstaigos teikia Komisijai duomenis ir informaciją, būtinus atitinkamų veiksmų stebėsenai ir įvertinimui atlikti.

VII SKYRIUS

DELEGAVIMAS IR ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

35 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas

1. Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.

2. 13 straipsnio 2 dalyje nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami neribotam laikotarpiui nuo 2014 m. sausio 1 d.

3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kada atšaukti 13 straipsnio 2 dalyje nurodytus deleguotuosius įgaliojimus. Sprendimu dėl įgaliojimų atšaukimo nutraukiami tame sprendime nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba vėlesnę jame nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų galiojimui.

4. Apie priimtą deleguotąjį aktą Komisija nedelsdama vienu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai.

5. Pagal 13 straipsnio 2 dalį priimtas deleguotasis aktas įsigalioja tik tuo atveju, jeigu per du mėnesius nuo pranešimo Europos Parlamentui ir Tarybai apie šį aktą dienos nei Europos Parlamentas, nei Taryba nepareiškia prieštaravimų arba jeigu dar nepasibaigus šiam laikotarpiui ir Europos Parlamentas, ir Taryba praneša Komisijai, kad prieštaravimų nereikš. Europos Parlamento arba Tarybos iniciatyva šis laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiais.

36 straipsnis

Komiteto procedūra

1. Komisijai padeda komitetas. Tas komitetas – tai komitetas, kaip nustatyta Reglamente (ES) Nr. 182/2011.

2. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 4 straipsnis.

3. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 5 straipsnis.

4. Europos GNSS agentūros ir EKA atstovai stebėtojų teisėmis dalyvauja komiteto darbe, laikydamiesi jo darbo tvarkos taisyklėse nustatytų sąlygų.

5. Pagal 29 straipsnį Sąjungos sudarytuose tarptautiniuose susitarimuose prireikus gali būti numatytas trečiųjų šalių arba tarptautinių organizacijų atstovų dalyvavimas komiteto darbe, laikantis jo darbo tvarkos taisyklėse nustatytų sąlygų.

6. Komitetas posėdžius rengia reguliariai, pageidautina keturis kartus per metus, kas ketvirtį. Komisija kiekviename posėdyje pateikia ataskaitą apie pažangą, padarytą įgyvendinant programas. Tose ataskaitose pateikiama bendra programų būklės ir pokyčių apžvalga, visų pirma rizikos valdymo, sąnaudų, terminų vykdymo ir veiklos rezultatų požiūriu. Bent kartą per metus į tas ataskaitas įtraukiami 34 straipsnio 2 dalyje nurodyti veiklos rodikliai.

VIII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS*37 straipsnis***Panaikinimas**

1. Reglamentai (EB) Nr. 876/2002 ir (EB) Nr. 683/2008 panaikinami nuo 2014 m. sausio 1 d.

2. Visos priemonės, patvirtintos pagal Reglamentą (EB) Nr. 876/2002 arba Reglamentą (EB) Nr. 683/2008, lieka galioti.

3. Nuorodos į panaikintą Reglamentą (EB) Nr. 683/2008 laikomos nuorodomis į šį reglamentą ir aiškinamos pagal priede pateiktą atitikties lentelę.

*38 straipsnis***Įsigaliojimas**

Šis reglamentas įsigalioja trečią dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Jis taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Strasbūre 2013 m. gruodžio 11 d.

Europos Parlamento vardu

Pirmininkas

M. SCHULZ

Tarybos vardu

Pirmininkas

V. LEŠKEVIČIUS

PRIEDAS

ATITIKTIES LENTELĖ

Reglamentas (EB) Nr. 683/2008	Šis reglamentas
1 straipsnis	2 straipsnis
2 straipsnis	1 straipsnis
3 straipsnis	3 straipsnis
4 straipsnis	8 straipsnis
5 straipsnis	4 straipsnis
6 straipsnis	8 straipsnis
7 straipsnis	5 straipsnis
8 straipsnis	6 straipsnis
9 straipsnis	7 straipsnis
10 straipsnis	9 straipsnis
11 straipsnis	10 straipsnis
12 straipsnio 1 dalis	11 straipsnis
12 straipsnio 2 ir 3 dalys	12 straipsnis
13 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys	13 straipsnis
13 straipsnio 4 dalis	16 straipsnis
14 straipsnis	17 straipsnis
15 straipsnis	27 straipsnis
16 straipsnis	14 straipsnis
17 straipsnis	18-26 straipsniai
18 straipsnis	15 straipsnis
19 straipsnio 1-4 dalys	36 straipsnis
19 straipsnio 5 dalis	35 straipsnis
20 straipsnis	31 straipsnis
21 straipsnis	32 straipsnis
22 straipsnis	33 straipsnis
23 straipsnis	
24 straipsnis	38 straipsnis
Priedas	1 straipsnis

Europos Parlamento,**Tarybos ir Europos Komisijos bendra deklaracija dėl GALILEO TARPINSTITUCINĖS GRUPĖS (GTP)**

1. Atsižvelgiant į Europos GNSS programų svarbą, unikalumą ir sudėtingumą, į tai, kad pagal šias programas sukurtos sistemos yra Sąjungos nuosavybė, į tai, kad programos visiškai finansuojamos iš Sąjungos biudžeto 2014–2020 m. laikotarpiu, Europos Parlamentas, Taryba ir Europos Komisija pripažįsta, kad visos trys institucijos turi glaudžiai bendradarbiauti.
  2. GALILEO tarpinstitucinė grupė (GTP) sieks sudaryti palankesnes sąlygas kiekvienai institucijai vykdyti atitinkamas pareigas. Šiuo tikslu bus įsteigta GTP siekiant atidžiai stebėti:
    - a) Europos GNSS programų įgyvendinimo pažangą, visų pirma dėl susitarimų dėl viešųjų pirkimų ir sutarčių įgyvendinimo, pirmiausia susijusių su EKA;
    - b) tarptautinius susitarimus su trečiosiomis šalimis, nepažeidžiant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 218 straipsnio nuostatų;
    - c) palydovinės navigacijos rinkų kūrimą;
    - d) valdymo tvarkos efektyvumą ir
    - e) darbo programos metinę peržiūrą.
  3. Vadovaudamasi galiojančiomis taisyklėmis GTP laikysis konfidencialumo, visų pirma atsižvelgiant į tam tikrų duomenų konfidencialų ir „jautrų“ pobūdį.
  4. Komisija atsižvelgs į GTP išsakytą nuomonę.
  5. GTP sudarys septyni atstovai, iš kurių:
    - trys iš Tarybos,
    - trys iš Europos Parlamento,
    - vienas iš Komisijosir kurie reguliariai rengs posėdžius (iš esmės 4 kartus per metus).
  6. GTP nedaro įtakos nustatytai atsakomybei ar tarpinstituciniams santykiams.
-